

Hon jazzar som Bach

Möt Karin Nelson, Sveriges första kvinnliga professor i orgelspel

100-I-TOPP

Forskarna som
drar in mest

SID 4

REFORMKLUBBEN

Sahlgrenska
akademins framtid

SID 12

VÄRDET AV POPULÄRVETENSKAP

Meriterande - men
bara ibland

SID 24

Mycket går vår väg men konkurrensen ökar

VI ÄR EN BIT IN PÅ terminen och studenterna är tillbaka. Göteborgs universitet hade i höst glädjande nog flest förstahandsansökande i landet. Mer dystert är att allt fler sökande inte kommer in på någon utbildning alls. Jag skulle inte ha något emot att regeringen i sin höstbudget öppnar för fler utbildningsplatser som en del av en långsiktig satsning med möjligheter att utveckla och skapa nya program och kurser.

GÖTEBORGS UNIVERSITET har, liksom hela universitets- och högskolesektorn, fått in nya externa ledamöter i styrelsen. I ett första längre möte kunde vi för universitetsstyrelsen berätta att det går bra för oss. Basanslagen från staten ökar både vad gäller utbildning och forskning. Vi lyckas väl med att attrahera externa forskningsmedel, speciellt från Vetenskapsrådet och Stiftelsen för strategisk forskning, och vi har aldrig haft så mycket pengar i kassan som nu. Medel som kan användas för olika typer av satsningar, inte minst rekryteringar av internationella toppforskare och unga lovande forskartalanger.

Positivt är också att vi har en ökning av antalet publiceringar, vilket avspeglas i bibliometrin som är en faktor i regeringens fördelning av fakultetsanslag. Det leder sannolikt till ökade externa medel, vilket är den andra faktorn i tilldelningsmodellen. Inte minst viktigt är detta mot bakgrund av att högskolesektorn blir alltmer konkurrensutsatt. Ett exempel på det är regeringens beslut att från och med 2014 öka den prestationsbaserade delen av basanslagen från 10 till 20 procent.

ÄVEN OM MYCKET just nu går vår väg, är det viktigt att vi har koll på omvärlden och följer utvecklingen för vår sektor. I en jämförelse med andra stora universitet som Lund, Uppsala, KI och Stockholms universitet framgår exempelvis att deras tilldelning av forskningsmedel har ökat mer än vår vilket man kan reflektera över. Samtidigt ökar vi antalet publiceringar mer än vad andra gör.

Inom Göteborgs universitet har vi de senaste åren vidtagit olika åtgärder med

FOTO: JOHAN WINGBORG

målet att stärka vår position. Vi har låtit externa experter utvärdera all vår forskning vilket resulterade i rapporten RED 10. Den visade att det finns en god förbättringspotential men också att det finns flera områden där vi är världsledande. Sedan årsskiftet har vi en ny vision med mål och strategier, Vision 2020, som pekar ut färdriktningen för åren framåt.

MED INSIKTEN ATT framgångsrika forskare ger framgång även för Göteborgs universitet, är rekrytering en av universitetets viktigaste uppgifter framöver. Det gäller framför allt internationell rekrytering som vi behöver bli bättre på. Jag hoppas också att vi får se fler tillsvidareanställningar av forskande lärare. Det tror jag attraherar de bästa och det skapar också goda förutsättningar för en forskningsanknuten utbildning och kvalitet i såväl forskning som utbildning.

Det är viktigt att komma ihåg att det tar tid att bygga styrka och konkurrenskraft. Med alla åtgärder som genomförts och beslutats och det gemensamma framtidsengagemang som finns bland våra medarbetare, är jag övertygad om att Göteborgs universitet kommer att fortsätta utvecklas framgångsrikt.

PAM FREDMAN

GU JOURNALEN

EN TIDNING FÖR GÖTEBORGS
UNIVERSITETS MEDARBETARE

oktober 2013

**CHEFREDAKTÖR &
ANSVARIG UTGIVARE**
Allan Eriksson 031 - 786 10 21
allan.eriksson@gu.se

REDAKTÖR & ST ANSVARIG UTGIVARE
Eva Lundgren 031 - 786 10 81
eva.lundgren@gu.se

FOTOGRAF OCH REPRO
Johan Wingborg 031 - 786 29 29
johan.wingborg@gu.se

GRAFISK FORM & LAYOUT
Anders Eurén 031 - 786 43 81
anders.euren@gu.se

MEDVERKANDE SKRIBENTER

Helena Svensson, Torsten Arpi
och Carina Eliasson

KORREKTUR

Robert Ohlson, Välskrivet i Göteborg

BITR. GRAFISK FORMGIVARE

Björn Eriksson

ADRESS

GU Journalen,
Göteborgs universitet
Box 100, 405 30 Göteborg

E-POST

gu-journalen@gu.se

INTERNET

www.gu-journalen.gu.se

UPPLAGA

5900 ex

ISSN

1402-9626

UTGIVNING

7 nummer/år
Nästa nummer utkommer
den 5 november

MANUSSTOPP

18 oktober 2013

MATERIAL

För obeställt material ansvaras ej
För ej signerat material ansvarar
redaktionen

Citera gärna, men ange källan

ADRESSÄNDRING

Gör skriftlig anmälan till redaktionen

OMSLAG

Karin Nelson, professor i orgelspel
Foto: Johan Wingborg

TRYCKERI

Billes Tryckeri AB

**GÖTEBORGS
UNIVERSITET**

REKTOR HAR ORDET

2 GU på rätt väg trots hårdnad konkurrens.

NYHETER

4 Vilka forskare har dragit in mest pengar de senaste fem åren? Vi har listan.

6 En ideologiskt styrd reform som rör upp känslorna.

7 Biologer protesterar mot planerna på en ny marin institution.

8 EBM tog hem stort internationellt pris.

9 Övriga satsning på språk.

10 Inspelade föreläsningar – vad gäller egentligen?

12 Reformklubben vill att storinstitutionerna ska utvärderas.

14 Ett nordiskt projekt om kustsamhällen får årets Samverkanspris.

PROFILER

16 Karin Nelson lär studenterna att släppa taget.

19 Jobbet som valobservatör ger Ann-Sofie Sten nya perspektiv.

REPORTAGE

20 Världens största demokratiprojekt styrs från GU.

22 Anders Omstedt har ägnat 30 år att studera ett hav som går ända till Göteborg.

SAMTAL MED FORSKARE

24 Han har grävt fram sanningen om populärvetenskapens betydelse.

FRITID

26 En längre havstur med kajaken får Kerstin Persson Wayne att koppla av.

DEBATT

28 Varför får vi inte utse extern prefekt?

KRÖNIKA

28 Dennis Töllborg om forskare som hellre vill behaga än säga vad de tycker.

NYTT OM FOLK**SPIKAT**

32 Peter Andersson bakom landets första avhandling om stress och arbetsmiljörikt.

14

Hållbar turism

Samverkanspriset går i år till Centrum för turism.

20

Demokrati mångtydigt

Staffan I Lindberg leder världens största databas om demokratimätning.

26

En sport som kräver teknik

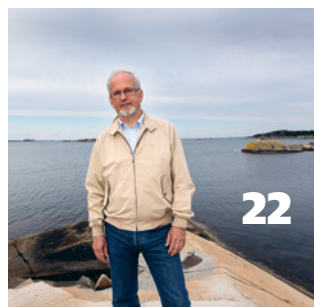
Kerstin Persson Wayne följer med vågorna.

10

Filmade föreläsningar

Är detta något för dig? GU Journalen berättar hur du gör.

22

30 år med Östersjön

Anders Omstedt oroar sig för ett exploaterat hav.

16

Våga improvisera!

Det är det som Karin Nelson vill förmedla till sina studenter.

Redaktionen: Gå en MOOC-kurs och bli inspirerad!

SOM NI KANSKE HAR uppmärksammat har rektor Pam Fredman börjat blogga mer regelbundet. Det är ett initiativ som vi applåderar. GU Journalen har också startat en blogg (<http://gujournalen.blogg.gu.se/>) som än så länge handlar om en MOOC-kurs som Eva Lundgren går. Den interaktiva kursen i social psykologi följs av drygt 100 000 studenter över hela världen. Här finns inspelade föreläsningar med den karismatiska professorn Scott Plous, chatt, forum och hemuppgifter. Självklart bestämmer man själv hur

mycket tid man vill lägga ner, men kursen är såpass intressant att man gärna vill ägna sig åt den. I början fick man svara på frågor som sedan förklaras allteftersom kursen utvecklas. Kursen håller en hög nivå utan att bli akademiskt snårig. Gå gärna en kurs på Coursera eller EdX och bli inspirerad. Pedagogiken där kan säkert vara lärorik och nydanande.

I det här numret uppmärksammar vi remissen om att universitet ska kunna bli stiftelser. Detta är en känslig fråga som förmodligen delar univer-

sitetets anställda i två läger. För att ta tempen på åsikterna har vi skapat en webbenkät, där GU:s medarbetare får ta ställning till frågan. Vi kommer att fortsätta ställa frågor och vi vill i det här sammanhanget tacka alla som accepterat att ingå i GU Journalens webbpanel.

VI HAR FÅTT FLERA frågor från våra läsare om vad som egentligen gäller vid inspelning av föreläsning. I det här numret försöker vi både reda ut de juridiska reglerna och dessutom ge

exempel på vad man kan göra. Vi har intervjuat zoologen Michael Axelsson som spelar in alla sina föreläsningar och lägger ut dem på lärplattformen GUL. Han visar hur enkelt det är och att studenterna uppskattar det. Men inspelade föreläsningar är, enligt honom, bara första steget mot att skapa nya sätt att undervisa på.

Hör gärna av er med fler tips och idéer.

ALLAN ERIKSSON & EVA LUNDGREN

Under de senaste fem åren har de 100 främsta forskarna dragit in 3,2 miljarder kronor. En relativt liten andel kammar hem de riktigt stora anslagen. Vad beror det på? GU Journalen har frågat några som ligger i den absoluta toppen.

Joakim Larsson,
professor i miljö-
farmakologi

Gunnar C Hansson,
professor i medi-
cinsk och fysiologisk
kemi

Gunnar Köhlin,
universitetslektor
i nationalekonomi,
särskilt miljö- och
utvecklingsekonomi

Kerstin Johannesson,
professor i marin
ekologi

Ann Hellström,
professor i pedia-
trisk oftalmologi

Vilka är de viktigaste förklaringarna till att du har lyckats få så stora anslag?

Joakim Larsson:

– Alla har olika recept. Självt är jag en generalist som har förmånen att vara omgiven av mycket kompetenta specialister. Jag tror vetenskaplig bredd är viktigt för en forskningsledare, istället får medarbetarna stå för en hel del av spetskompetensen. Vår grupp har också vågat följa våra forskningsresultat, även om det lett oss in på områden där vi från början saknat kompetens. Vi har dessutom ofta valt forskningsuppgifter som är relativt enkla att motivera och som har en tydlig samhällsnytta.

Kerstin Johannesson:

– Det är lite av en konst att skriva stora ansökningar, men framgång föder framgång. Självt har jag genom åren skrivit ansökningar till flera stora projekt/program, varav 5 har genererat stora anslag (men minst lika många har misslyckats) – och man lär sig mycket för varje ansökan man skriver. Därför är även en ansökan som inte ger pengar en bra lärdom, och en bra chans att öva sig att formulera och förklara sina visioner inom forskningen.

Gunnar C Hansson:

– Det finns en enkel, men ofta förbisedd anledning: 25 år av hårt och fokuserat arbete på ett område som man tidigare tyckte var löjligt och skrattade åt.

– Vetenskap är konkurrensinriktat men också trendigt i att olika områden och typer av anslag prioriteras av anslagsgivare. De stora centrumens tid är nu över och fokus är nu som väl är på den bästa forskningen och forskarna.

Ann Hellström:

– Hårt och roligt arbete. Forskningen är en livsstil, inte ett vanligt arbete. En anledning till att vi har lyckats som grupp är att vi har rekryterat rätt personer helt enkelt. Varför jag har lyckats beror kanske på min ledarstil som är tydlig, om än okonventionell. Alla i min forskargrupp har värdefulla och kompletterande kunskaper inom såväl vårt kunskapsfält som andra områden. Det absolut viktigaste är att vi har vågat följa våra forskningsresultat i en riktning som inte varit upptrampad. Det betyder att vi många gånger har befunnit oss i ett okänt territorium utan att veta vad som kommer härnäst. Vi har ofta stött på en lång rad hinder men tack vare vår grupps kollektiva hjärtan, sinnen och skicklighet har projekten lyckats.

Gunnar Köhlin:

– Vi har sedan länge ett samarbete med Sida om kapacitetsutveckling inom miljöekonomi. Programmet, som förra året engagerade 33 personer vid institutionen, har utvecklats gradvis under mer än 20 år. Den viktigaste framgångsfaktorn

har varit att så många slutit upp bakom det. Nationalekonomiska institutionen har också varit väldigt lyhörd för programmets behov och gett det möjlighet att utvecklas.

Vilken betydelse har en enskild forskningsledare för projektets framgång?

Joakim Larsson:

– Utan grupp ingen forskning, utan forskning inga pengar. Självtklart är en forskningsledare, i alla fall inom de experimentella vetenskaperna, beroende av duktiga medarbetare. Men man ska inte underskatta betydelsen av att samla kraften inom en forskargrupp i en viss riktning, entusiasmera medarbetare, bygga nätverk och inte minst kunna formulera skarpa forskningsansökningar i ofta stenhård konkurrens. Där har forskningsledaren en mycket viktig roll.

Kerstin Johannesson:

– Forskningsledaren är ganska avgörande för att få finansiering men gruppen är avgörande för att den forskning som ledaren drömmer om ska bli verklighet. Och endast genom ett bra samspel i gruppen kan delarna fungera. Som forskningsledare hinner man inte stå i labb särskilt mycket, men man måste vara inblandad så att man inte tappar kontakten med det dagliga arbetet.

Gunnar C Hansson:

– Dagens forskargrupper är och

ska vara dynamiska där gruppmedlemmar kommer och går. Den viktigaste uppgiften är att rekrytera rätt personer som brinner för forskningsområdet och som förstår att de bästa resultaten nås genom samverkan.

Ann Hellström:

– De bästa forskningsledarna tillåter nya projektledare att växa fram och inspirera andra medlemmar. Det kan låta självklart inom universitetsvärlden men i själva verket är det inte så lätt eftersom det råder konkurrens om tjänster och anslag. En forskningsledare måste kunna ge rätt förutsättningar och se vilka behov som finns inom gruppen. Då kommer resultaten snabbare och kan förhoppningsvis publiceras i bättre tidskrifter vilket i sin tur genererar mer anslag.

Gunnar Köhlin:

– I det här fallet är det snarare gruppens förtroende för mig som varit avgörande. För att en grupp ska fungera behövs många olika typer av färdigheter. I vårt fall har vi kommit rätt långt i specialiseringen, vilket i sin tur kräver en hög grad av socialt kapital och sammanhållning i gruppen.

Enligt Vision 2020 ska GU stärka den externa forskningsfinansieringen, särskilt från andra länder. Har du några förslag på hur det ska gå till?

Kerstin Johannesson:

– Att attrahera externa forskningsanslag är en förutsättning för en framgångsrik forskning inom de flesta discipliner idag. Man borde främja en öppen och kreativ forskningsmiljö där spännande nya idéer kan diskuteras och förädlas samt ge stimulans och träning av yngre forskare i att skriva ansökningar (med äldre som rådgivare). Gärna diskussioner med forskare från andra fält, med näringsliv och myndigheter för att förstå vilka de mer generella värdena är av ens forskning, så att man kan motivera sin forskning ur både ett vetenskapligt och samhällsperspektiv.

Medicinarna dominerar

100-i-topp Dessa forskare har dragit in mest pengar till Göteborgs universitet under 5 år

Projektledare	Fakultet/enhet (avrundat till jämna miljoner med en decimal)	Totalt	Projektledare	Fakultet/enhet (avrundat till jämna miljoner med en decimal)	Totalt
1. Gunnar Köhlin	Handels	132,2	51. Ali Harandi	Sahlgrenska ak	24,0
2. Fredrik Bäckhed	Sahlgrenska ak	105,5	52. Marie Lagerquist	Sahlgrenska ak	24,0
3. Gunnar C Hansson	Sahlgrenska ak	103,1	53. Lena Gipperth	Havsmiljöinst.	24,0
4. Richard Neutze	Nat-fak	85,4	54. Magnus Simrén	Sahlgrenska ak	24,0
5. Sven Enerbäck	Sahlgrenska ak	82,7	55. Magdalena P McIntyre	Handels	23,6
6. Kerstin Johannesson	Nat-fak	76,8	56. Ingmar Skoog	Sahlgrenska ak	22,6
7. Ann Hellström	Sahlgrenska ak	75,6	57. Jörgen Johnsson	Nat-fak	22,5
8. Lauren Lissner-Östlund	Sahlgrenska ak	65,7	58. Björn Thrandur Björnsson	Nat-fak	21,9
9. Peter Thomsen	Sahlgrenska ak	61,7	59. Henrik Zetterberg	Sahlgrenska ak	21,7
10. Joakim Larsson	Sahlgrenska ak	57,8	60. Carina Mallard	Sahlgrenska ak	21,7
11. Roger Säljö	Utbild-fak	55,1	61. Michael Nilsson	Sahlgrenska ak	21,6
12. Martin Bergö	Sahlgrenska ak	52,6	62. Johan Norrback	Konst-fak	21,4
13. Kristian Kristiansen	Hum-fak	49,2	63. Eva Forssell Aronsson	Sahlgrenska ak	20,8
14. Thomas Nyström	Nat-fak	48,5	64. Mate Erdelyi	Nat-fak	20,8
15. Leif Klemedtsson	Nat-fak	47,4	65. Nils Lycke	Sahlgrenska ak	20,7
16. Mats Lindegarh	Nat-fak	47,0	66. Kjell Torén	Sahlgrenska ak	20,5
17. Andrew Ewing	Nat-fak	45,9	67. Sofia Thorsson	Nat-fak	20,0
18. Jan Borén	Sahlgrenska ak	45,6	68. Kristoffer Hellstrand	Sahlgrenska ak	19,5
19. Ann-Mari Svennerholm	Sahlgrenska ak	44,3	69. Göran Landberg	Sahlgrenska ak	19,0
20. Bo Rothstein	Sam-fak	44,1	70. Göran Larsson	Hum-fak	18,6
21. Johan Åkerman	Nat-fak	44,0	71. Pär-Anders Granhag	Sam-fak	18,6
22. Ulf Smith	Sahlgrenska ak	43,9	72. Staffan Lindberg	Sam-fak	18,1
23. Johan Woxenius	Handels	41,7	73. Annika Härenstam	Sam-fak	17,8
24. Jan Lötvall	Sahlgrenska ak	38,7	74. Agnes Wold	Sahlgrenska ak	17,8
25. Stefan Hohmann	Nat-fak	36,8	75. Alexandre Antonelli	Nat-fak	17,6
26. Lars Borin	Hum-fak	36,5	76. Arne Bigsten	Handels	17,3
27. Maria Falkenberg	Sahlgrenska ak	34,9	77. Inga-Lill Mårtensson-Bopp	Sahlgrenska ak	17,1
28. Martin Hassellöv	Nat-fak	34,9	78. Mats Hagberg	Sahlgrenska ak	16,9
29. Thierry Coquand	IT-fakulteten	34,8	79. Leif Andersson	Nat-fak	16,8
30. Göran Stenman	Sahlgrenska ak	33,3	80. Håkan Thörn	Sam-fak	16,4
31. Christina T Thörnqvist	Hum-fak	33,0	81. Hans Jörgen Marker	SND	16,0
32. Ulf Petrusson	Handels	32,4	82. Lars Jacobsson	Sahlgrenska ak	15,9
33. Christopher Gillberg	Sahlgrenska ak	31,6	83. Annika Rosengren	Sahlgrenska ak	15,9
34. Thomas Backhaus	Nat-fak	31,6	84. Lena Hartelius	Sahlgrenska ak	15,8
35. Thomas Sterner	Handels	31,5	85. Georg Kuhn	Sahlgrenska ak	15,8
36. Milos Pekny	Sahlgrenska ak	31,3	86. Philip Hwang	Sam-fak	15,6
37. Sebastian Westenhoff	Nat-fak	31,3	87. Jan-Eric Gustafsson	Utbild-fak	15,4
38. Mikael Landén	Sahlgrenska ak	28,3	88. Gunnar Steineck	Sahlgrenska ak	15,4
39. Ulf Sarner	Konst-fak	28,0	89. Claes Ohlsson	Sahlgrenska ak	15,4
40. Suzanne Dickson	Sahlgrenska ak	27,9	90. Elias Eriksson	Sahlgrenska ak	15,3
41. Ulla Carlsson	Sam-fak	25,8	91. Abby Peterson	Sam-fak	15,3
42. Aarne Ranta	IT-fakulteten	25,7	92. Ingrid Wernstedt	Sahlgrenska ak	15,2
43. Hans Carlsten	Sahlgrenska ak	25,6	93. Maria Bokarewa	Sahlgrenska ak	15,0
44. Louise Andersson	Sahlgrenska ak	25,0	94. Hans Ågren	Nat-fak	15,0
45. Kui Lui	Nat-fak	25,0	95. Jan Holmgren	Sahlgrenska ak	14,9
46. Martin Holmén	Handels	25,0	96. Åsa Tivesten	Sahlgrenska ak	14,8
47. Claes Gustafsson	Sahlgrenska ak	25,0	97. Kristina Eriksson	Sahlgrenska ak	14,7
48. Mattias Lorentzon	Sahlgrenska ak	24,9	98. Anna Winkvist	Sahlgrenska ak	14,6
49. Kaj Blennow	Sahlgrenska ak	24,6	99. Lars Westberg	Sahlgrenska ak	14,5
50. Anders Stigebrandt	Nat-fak	24,5	100. Elisabet Ahlberg	Nat-fak	14,4

I tabellen står Sahlgrenska ak för Sahlgrenska akademien, Nat-fak (Naturvetenskapliga fakulteten), Hum-fak (Humanistiska fakulteten), Handels (Handels-högskolan), Sam-fak (Samhällsvetenskapliga fakulteten), Utbild-fak (Utbildningsvetenskapliga fakulteten) och Konst-fak (Konstnärliga fakulteten).

Gunnar C Hansson:

– Det finns bara ett svar och det är att se till att man har en grupp internationellt unika forskare som är ledande inom sina områden – då kommer pengarna. Vägen dit är däremot lång och svår. Man måste skapa en helt annan organisation som utgår från forskarna och är inriktad på att stödja och hjälpa de enskilda forskarna. Man måste också ge unga lovande forskare möjlighet att växa sig starka och uppmuntra de mest framgångsrika samtidigt som man rekryterar några yngre lovande forskare utifrån. Konkurrensen mellan universiteten ökar och då gäller det att ha låga konkurrenskraftiga overheaduttag.

Gunnar Köhlin:

– Detta är inte så enkelt idag. Jag tycker att universitet borde göra mycket mer för att underlätta för forskare att samarbeta i forskargrupper och för att skapa en mer produktiv forskarmiljö. Inom ramen för GU:s nya organisation borde man enkelt kunna dela på gemensamma stödfunktioner och satsa på att göra grupperna ännu mer synliga. Detta är särskilt viktigt för samhällsvetare där grupperna inte hålls samman på samma sätt som inom medicinsk forskning där det bland annat görs stora investeringar i utrustning.

Ann Hellström:

– En idé vore att låta framgångsrika forskningsledare träffas och utbyta erfarenheter. Denna grupp skulle kunna läsa och granska ansökningar och därmed komma med goda, konstruktiva råd, ett slags kollegialt samarbete i positiv anda som även kan leda till nya forskarkontakter.

ALLAN ERIKSSON

BIDRAGSFINANSIERAD FORSKNING 2008-2012

Uppgifterna är hämtade ur kontraktsdatabasen EKO och mäter hur stora belopp som respektive forskningsledare har dragit in under perioden 2008-2012. I denna granskning har belopp som bokförts på institution eller enhet (endast ett fåtal) uteslutits. Statistiken visar alltså inte i vilken utsträckning som pengarna har förbrukats utan är endast ett mått på kontraktbelopp som registrerats i redovisningssystemet (och bokförts under verksamheterna 24XXX och 25XXX).

Ett hot mot den fria forskningen?

En reform som hotar den fria forskningen, menar många. Andra ser det som ett sätt att skapa mer moderna och flexibla universitet.

Åsikterna om regeringens förslag om att låta statliga lärosäten ombildas till privata stiftelser rör upp känslorna. Flera som GU Journalen talat med är kritiska.

I JUNI LADE utbildningsminister Jan Björklund fram ett förslag om hur statliga universitet och högskolor kan ombildas till privata högskolestiftelser. Ett argument för en reform är att ge lärosätena större handlingsfrihet, med möjlighet att ingå avtal som andra juridiska partner och därigenom ta del av EU:s forskningspengar. En stiftelse har också rätt att ta emot donationer och äga bolag.

Det är lärosätena själva som får ansöka till regeringen om ombildning. Men några extra pengar skjuts inte till.

Litteraturprofessor Lisbeth Larsson är kritisk och ser det som en ideologiskt styrd reform som skulle hota den fria forskningen och utbildningen.

- JAG KAN INTE se några fördelar med att omvandla statliga universitet till stiftelser. Om reformen går igenom innebär det ytterligare ett steg in i den managementkultur som håller på att införas inom högskolesystemet.

Hon menar att argumentationen i remisstexten inte är övertygande.

– Det sägs flera gånger att stiftelseformen ska göra lärosäten mer flexibla. Jag har svårt att se att ökad flexibilitet inte skulle kunna utvecklas inom det rådande statliga systemet. De jämförelser som görs är också haltande. Man lyfter fram länder där den högre utbildningen drivs av olika privata ägare i konkurrens med varandra, men glömmar nämna att den inte är gratis som i Sverige.

LISBETH LARSSON tycker att det är olyckligt att en såpass viktig fråga drivs igenom snabbt och utan debatt.

– Om remissen går igenom kommer den att effektueras redan före nästa val.

Även fackförbundet ST befarar att det blir svårt att bevara den

fria forskningen och undervisningen i en stiftelseform.

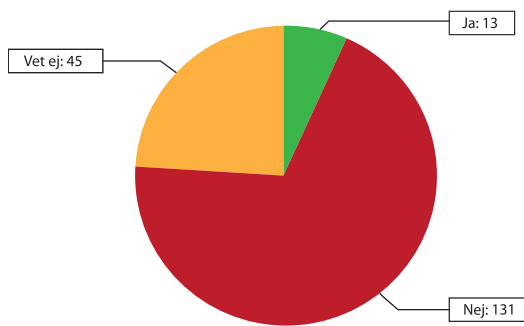
– En privatisering riskerar att leda till försämrade villkor för alla personalkategorier och även för studenterna, säger ST:s ordförande Stefan Schedin vid GU.

Han tycker också att argumentationen om flexibilitet haltar, och jämför med dagens skoldebatt.

- VARFÖR KRÄVS DET kommunalisering och friskolor för att kunna erbjuda valfrihet och olika pedagogiska modeller? Man kan mycket väl tänka sig att istället öka variationen inom offentligt ägda verksamheter.

Själva ägandeformen är inte den viktigaste frågan, menar Börje Haraldsson, professor vid Sahlgrenska akademien.

GU Journalens webbpanel

– I grunden handlar det om hur vi kan förnya vårt sätt att arbeta. Personligen ser jag inte att det finns något skäl att flytta över hela Göteborgs universitet med oförändrat uppdrag från statligt ägande till en privat stiftelse. Eftersom frågan inte föredragits i GU:s styrelse än har jag inte tagit ställning i sakfrågan ännu. Det viktiga är dock inte förpackningen utan innehållet. Hur moderniserar vi GU för att bli bättre inom forskning, undervisning och samverkan?

BÖRJE HARALDSSON tolkar regeringens förslag som att sätta blåslampan på universiteten för att tvinga fram förändringar i en tid då det yttre trycket blir allt större.

Men det finns större och mer allvarliga problem, påpekar Börje Haraldsson. En trend är att svensk forskning har gått från att vara anslagsfinansierad till att vara nästan helt beroende av externa anslag.

– Denna ändring har krävt stora resurser för konkurrensutsättning, anslagsskrivande, utvärdering, prioritering och rapportering. Risken är att administration av forskning tar betydligt mer tid och resurser i anspråk än själva forskningen. Många medarbetare upplever en betydande obalans där forskningen förlorar mark. Det finns även betydande problem med nuvarande system. Ett bekymmer är forskarnas otrygghet med ökad stress, oro och ångest. Kortsiktigheten leder även till att forskare frestas att prioritera bort riskprojekt och

satsa mer på säkra kort som ger publikationer.

Däremot anser han att det finns delar av GU som skulle gynnas av att drivas i en annan form. Börje Haraldsson hänvisar till en statlig utredning som visar att Sveriges universitetssjukhus idag har lägre kvalitet inom forskning och sjukvård på grund av att de drivs av två parallella ledningsorgan: universitet och sjukvård.

– Tråkigt nog har regeringen inte tagit till sig utredarens förslag. En möjlighet vore

Börje Haraldsson

Lisbeth Larsson

Stefan Schedin

Pam Fredman

»En ideologiskt styrd reform som skulle hota den fria forskningen och utbildningen.« LISBETH LARSSON

om Sahlgrenska universitetssjukhuset skulle drivas i form av en samägd stiftelse eller aktieföretag med GU och Västra Götalandsregionen som ägare. Då skulle verksamheten kunna drivas mer rationellt. Så fungerar idag världens främsta universitetssjukhus. Idag medger inte regelverket ett sådant samäggande, men det vore spännande att diskutera en sådan kreativ lösning med regeringen.

– Frågan är om GU kan hantera en sådan lösning internt? Min bedömning är att Göteborgs universitet har allt att vinna!

Hur Göteborgs universitet ska svara på remissen, det vill inte rektor Pam Fredman säga något om.

– Det är en komplex och omfattande fråga och vi måste noga analysera förslagens konsekvenser. Om remissförslaget går igenom är det sedan upp till varje lärosäte att ta ställning till huruvida man ska ansöka om att bli stiftelse eller inte.

ALLAN ERIKSSON

FAKTA

Regeringen har förlängt remisstiden till den 15 november. Det är universitetsdirektör Jörgen Tholin som håller i arbetet att sammanställa remissvaret. Ett antal experter har bett att titta närmare på förslagens olika delar. Det är flera

frågor som ska analyseras noga, bland annat konsekvenser för utbildning och forskning, men även juridiska och arbetsrättsliga frågor. Andra områden rör rättssäkerhet och studentinflytande.

FOTO: JOHAN WINGBORG

Som student kan man läsa marina vetenskaper på alla nivåer. Den här bilden är från Lovécentret på Kristineberg.

Oro kring ny institution

Naturvetenskapliga fakulteten planerar att inrätta en institution för marina vetenskaper. Den ska finnas på plats redan den 1 januari nästa år och syftet är att stärka universitetets marina profil.

Men processen har gått för fort, menar flera medarbetare som är trötta på alla organisationsförändringar.

TROTS ATT DEN marina profilen är ett av Göteborgs universitets strategiska områden är den inte särskilt synlig. Det menar dekan Elisabet Ahlberg som därför föreslår att all marin verksamhet vid fakulteten förs över till en enda institution.

– Det marina området är splittrat trots strategiska satsningar och den unika infrastrukturen som Sven Lovén centrum innebär, med bland annat fartyg och fältstationer. I den senaste omorganisationen försvagades den marina profilen ytterligare. Men med en ny institution kommer strategiska satsningar att underlättas och även andra delar av fakulteten kan stärkas. Lovécentret kommer fortfarande att vara en fristående enhet med egen föreståndare och ekonomi, men den marina institutionen är tänkt som värdinstitution. För att kartlägga om medarbetarna är intresserade av att ingå i en marin institution har vi gått ut med en enkät.

Marin verksamhet finns idag vid tre institutioner: institutionen för biologi och miljövetenskap (BioEnv), institutionen för geovetenskaper samt institutionen för

Elisabet Ahlberg

Lars Förllin

kemi och molekylärbiologi. Den institution som mest kommer att påverkas av en omorganisation är BioEnv. Den bildades den 1 januari 2012 som en sammanslagning av institutionerna för marin ekologi, växt- och miljövetenskaper samt zoologi.

Det är också där man är mest kritisk.

– Åsikterna varierar om själva förslaget, från stor entusiasm till totalt avståndstagande, berättar prorektor Lars Förllin. Men oavsett vad man tycker i sakfrågan är våra medarbetare trötta på ständiga organisationsförändringar. Man är också kritisk till att förslaget lades fram i juni, alldeles före sommarledigheten, samt att allt ska ske så snabbt, innan vi ens hunnit utvärdera vår nya organisation.

TANKEN ÄR NÄMLIGEN att den marina institutionen ska stå färdig redan den 1 januari nästa år.

– På kort sikt tar omorganisationer tid och resurser i anspråk och jag har full förståelse för att medarbetare kan vara oroliga och kritiska, påpekar Elisabet Ahlberg. Men vi är mitt inne i ett arbete där två nybildade institutioner ska integrera tidigare verksamheter och det är därför viktigt att en förändring sker

snabbt, så att integrationsarbetet kan omfatta också de nya förändringarna.

För BioEnv innebär förslaget att kanske så många som hälften av alla medarbetare försvinner.

– Det är alltså en väldigt förändring som ska genomföras samtidigt som all daglig verksamhet måste fungera, förklarar Lars Förllin. Många på BioEnv anser att det inte är synligheten som är problemet utan att det är förutsättningarna att bedriva forskning och undervisning på de marina stationerna som behöver ses över.

Det finns också en oro över att de områden som hamnar utanför det marina fältet kommer att uppfattas som mindre betydelsefulla.

– Men min förhoppning är att det blir tvärtom, att övriga institutioner får möjlighet att fokusera sin verksamhet, menar Elisabet Ahlberg.

Kerstin Johannesson, professor i marin ekologi, håller just på med en utredning om den maritima verksamheten vid Göteborgs universitet. Varför inte invänta den?

- KERSTIN SKA UTREDA en samordning av hela universitetets maritima verksamhet samt hur samverkan med externa aktörer kan förtydligas. Marin profil är viktig för hela regionen. Hon tittar alltså inte specifikt på vår fakultet.

Den 26 september kommer Naturvetenskapliga fakultetsstyrelsen att fatta ett inriktningsbeslut om den nya institutionen.

EVA LUNDGREN

Minskat underskott

► **Efter årets första sex månader** går GU med ett underskott på 45 miljoner kronor. Det visar universitetets halvårsrapport. Resultatet är 20 miljoner bättre jämfört med samma period förra året och beror, trots ökade personalkostnader, på höjda bidragsintäkter. Prognosen för 2013 är ett underskott på 50 miljoner kronor.

Sammantaget har GU idag ett överskott på 819 miljoner kronor, vilket är en ökning med 70 miljoner jämfört med samma tid förra året.

6,5 miljoner till att stötta kvinnor

► **Om tre år** ska andelen nyrekryterade kvinnliga professorer vid GU vara minst 40 procent. Det är ett mål som regeringen har fastställt. Tidigare har rektor antagit en handlingsplan för att stötta kvinnliga lektorer att göra karriär. Nu har rektor avsatt 6,5 miljoner kronor av det överskott som finns inom utbildning och forskning, men principen är att fakulteterna och institutionerna ska skjuta till lika mycket.

GU femma i Sverige

► **Göteborgs universitet** placerar sig på 195:e plats på den prestigefyllda Shanghai rankingen över världens främsta universitet. Det är en placering bättre jämfört med 2012, vilket betyder att GU hamnar på en femteplats i Sverige.

Listan, som publiceras varje år av Shanghai Jiao Tong University, mäter i huvudsak excellent forskning och Nobelpris. De senaste åren har GU klättrat några placeringar, främst på grund av fler publiceringar i Nature och Science. Samtidigt rankas GU som andra svenska medicinska universitet efter Karolinska Institutet.

– Vi ligger still. För synligheten är det bra att vi ligger över 200-strecket. Och på medicinlistan ligger vi på plats 51-75, vilket också är positivt, säger Magnus Gunnarsson på enheten för analys och utvärdering.

Stort projekt går i viloläge

► **LIS-projektet**, som handlar om att utveckla ett verktyg för ledningsinformation och beslutsstöd för chefer riskerar att bli dyrare än väntat. Därför har universitetsdirektör Jörgen Tholin, tillsammans med projektets styrgrupp, beslutat att genomföra en utvärdering som vara klar i slutet av september.

Forskare tillbaka till skolan

► **Den 27 september** är det åter dags för Forskarfredag. Då lånar Göteborgs universitet och Chalmers ut sina forskare till 10 gymnasieskolor i Göteborg.

Det innebär att cirka 1 000 elever kommer att få träffa forskare och tanken är att på så sätt öka ungdomarnas intresse för vetenskap i alla former.

Omfattande ombyggnad gav internationellt pris

EBM, Laboratoriet för experimentell biomedicin, lyfts fram som ett internationellt föredöme. Stora miljövinsten men också förbättringar för arbetsmiljön och djurens välbefinnande prisas nu.

TILLSAMMANS MED fastighetsägaren Akademiska hus har universitetet fått pris av organisationen International Sustainable Campus Network, ISCN, för en ombyggnad av EBM.

Utmärkelsen har fått stor internationell uppmärksamhet, menar Morgan Lidén, som är administrativ chef.

– Det är fantastiskt roligt. Universitetet i Bergen var nyligen på studiebesök och det finns ett stort intresse från Kina, Storbritannien och Nya Zeeland.

OMBYGGNADEN har gjort att energiförbrukningen i byggnaden minskat med 24 procent mellan 2009 och 2012. Exempelvis har användningen av naturgas upphört, vilket minskade utsläppen av koldioxid med 300 ton under 2012. De energisparande åtgärderna har minskat notan från

Göteborgs universitet fick ett stort internationellt pris för ombyggnaden av EBM.

Akademiska hus med 2,5 miljoner kronor under denna period.

– Projektet har visat att det är möjligt att minska universitetets miljöpåverkan och förbättra arbets-

miljön för de anställda, samtidigt som man gör en ekonomisk besparing. Ombyggnaden har lett till många positiva bieffekter, som exempelvis förbättrad ventilation, ny diskanslagg-

ning och installation av ångpannor, men även säkerheten har förbättrats på en rad punkter.

Men arbetet har bara börjat, säger Morgan Lidén som uppskattar att EBM kan minska energiförbrukningen med ytterligare 15 procent tack vare fortsatta investeringar.

Insatserna på EBM har bidragit till att universitetet når klimatmålet att minska de totala utsläppen med minst 20 procent fram till 2015, utifrån 2008 års nivåer.

ALLAN ERIKSSON

FAKTA

ISCN är ett nätverk för samarbete och erfarenhetsutbyte av arbete med hållbar utveckling inom universitet världen över. Göteborgs universitet är medlem tillsammans med flera världsledande universitet som till exempel Harvard, Yale, Stanford, MIT, Cambridge och Oxford. ISCN delar årligen ut priser i kategorierna: buildings, campus, integration och student leadership. Göteborgs universitet fick pris i kategorin byggnader.

Avtal med Shanghai förlängs

När Göteborgs Stad i våras förnyade sitt samarbetsavtal med vänorten Shanghai följde två representanter för Göteborgs universitet med till Kina.

Bland annat besökte de Tongji University.

DEN 14-19 APRIL besökte ett fyrtiotal företrädare för både Göteborgs kommun och näringsliv vänorten Shanghai. Det handlade om att förnya stadernas samarbetsavtal fram till 2015. Med i delegationen var också fyra representanter för Chalmers samt två forskare från Göteborgs universitet: Deliang Chen, vicedekan vid Naturvetenskapliga fakulteten, samt Jonas Emanuelsson, prefekt vid institutionen för didaktik och pedagogisk profession.

Bland annat deltog de i runda-

bordssamtal om havsfrågor, avfallshantering, energieffektivitet, transport, urban framtid samt om forskning, utbildning och innovation.

PÅ INITIATIV AV Chalmers stod också ett besök på Tongji University på programmet.

– Dessa båda lärosäten har samarbetat sedan länge och också GU är med på ett hörn, berättar Deliang Chen. Det gäller bland annat hållbar stadsutveckling genom Mistra Urban Future. Men vi skulle kunna samarbeta mer exempelvis när det gäller tekniköverföring, innovation och entreprenörskap.

Också utbyte av erfarenheter inom skolan diskuterades där kinesiska och svenska traditioner skiljer sig mycket åt.

– Det borde finnas ett större intresse från vår sida för hur man arbetar i

Deliang Chen

»Speciellt intresserade är kinserna av samverkan ...«

Kina; min bild är att vi har mycket att lära, påpekar Jonas Emanuelsson. Jag fick bland annat träffa representanter för Shanghai Academy of Educational Sciences samt för East China Normal University. Det finns ett intresse hos Göteborgs Stad av att stötta skolutvecklingsprojekt enligt kinesisk modell och jag hoppas att det mynnar ut i konkret samarbete.

FLER SAMVERKANSPROJEKT mellan Shanghai och Göteborg inom utbildning, forskning och innovation borde

uppmuntras, påpekar Deliang Chen.

– Speciellt intresserade är kinserna av samverkan kring science parks och affärsinkubatorer.

Men varför behöver medarbetare vid Göteborgs universitet åka på delegationsresa hela vägen till Kina?

– Det är lättare att knyta kontakter om man är på plats, förklarar Jonas Emanuelsson. Och vänortsavtalet är en viktig plattform som ger legitimitet för vidare samarbete.

TORSTEN ARPI & REDAKTIONEN

“Vi är i princip nöjda”

De klassiska språken blir kvar vid institutionen för språk och litteratur. Men också flera andra språk kommer att få ökade resurser.

Det beslutade Humanistiska fakulteten vid sitt sammanträde i juni.

EFTER FYRA ÅRS utredande som lett till långdragna konflikter, har Humanistiska fakulteten nu fattat beslut om de klassiska språken. Latin, grekiska och fornkyrkoslaviska blir kvar vid institutionen för språk och litteraturer.

Även ryska, som också hotats av nedläggning, kommer att behållas. Men där ska utbildningsuppdraget minska med cirka en tredjedel.

Gunnar Bergh

– Det är tråkigt att ryska förlorar utbildningsplatser. Men i övrigt är vi i princip nöjda med beslutet, förklarar Gunnar Bergh, prefekt vid institutionen för språk och litteraturer.

Fakulteten gör också en satsning på engelska, som haft olika problem, främst när det gäller forskningsanknytning. Nu kommer engelska att få rekrytera två nya professorer samt två nya postdoktorer.

SATSNINGAR GÖRS också på arabiska, kinesiska och översättningsprogrammet. Bland annat kommer det att bli möjligt att välja kinesiska som huvudämne i

en kandidatexamen.

Men de många turerna kring språken har lett till stora arbetsmiljöproblem. I våras krävde därför Saco att fakulteten skulle göra en risk- och konsekvensanalys. Nu har dekan och prefekt tillsammans kontaktat Previa som under åtta veckor ska intervjua alla medarbetare vid institutionen om hur de ser på sin arbetssituation.

- SAMARBETSKLIMATET mellan fakultet och institution har blivit bättre de senaste månaderna, förklarar Gunnar Bergh. Den nya fakultetsstyrelsen har ansträngt sig för att ta sitt ansvar.

De nya satsningarna på språk ska utvärderas om tre år.

Nytt forskningsfartyg på gång

Modernt, flexibelt, säkert och miljövänligt, kraven på Göteborgs universitets nya forskningsfartyg har varit höga. I mitten av oktober ska upphandlingen vara klar.

Sedan återstår byggandet som väntas ta i cirka ett och ett halvt år.

FARTYGET SKA KUNNA gå i samma områden som gamla uttjänta Skagerak. Det innebär att längden inte får överstiga 45 meter. Det ska innehålla hytter, mötesrum och verkstad men också vara utrustat med mätinstrument för havsforskning, möjlighet till fjärrstyrd, obemannad u-båt samt kyl- och frysrum.

Akterdäcket måste vara stort nog för att exempelvis rymma kranar som kan lyfta tung utrustning, som avancerade ekolod, våt- och torrlaboratorier samt vinschar för provtagningar på minst 1 500 meters djup. Fartyget ska också vara ekonomiskt och bränslesnålt samt lätt att underhålla.

DESSUTOM SKA FARTYGET vara säkert, även i dåligt väder. Inte minst viktiga är miljökraven eftersom det kan komma att användas i särskilt känsliga havsområden.

– Fartyget ska också kunna modifieras och uppgraderas allteftersom ny teknik tas i bruk, förklarar projektledaren Anders Backman som har tidigare erfa-

Det gamla fartyget ska snart pensioneras.

renhet av fartygsupphandlingar, bland annat isbrytaren Oden i början av 1980-talet.

DET SKA FINNAS PLATS för en femmannabesättning. Men också för tjugotalet forskare.

– Efterfrågan på det nuvarande fartyget, Skagerak, bara ökar. Därför kommer vi att rekrytera ytterligare en besättning. Men vi kommer också att vidareutbilda den gamla besättningen så att de lär sig all ny teknik ordentligt.

Men besättningen ska även engageras när det nya fartyget byggs.

– De ska se till att allt blir så funktionellt som möjligt, förklarar Anders Backman. De personer som jobbar i en miljö har en mängd kunskap om vad som är praktiskt och funktionellt som vi behöver utnyttja. Det kostar ju

inte mer att sätta en ventil rätt än att placera den på ett svåråtkomligt ställe.

VAD KOMMER FARTYGET då att heta? Det ska rektor inom kort besluta om. Ett tjugotal förslag har kommit in till Naturvetenskapliga fakultetens kansli från universitetets medarbetare.

FAKTA

Forskningsfartyget Skagerak är 45 år gammalt och ska gå i pension. Istället kommer ett nytt fartyg att byggas. Kraven på miljövänlighet, säkerhet och flexibilitet är högsta möjliga. Bygget kommer att ta cirka 18 månader, vilket innebär att leverans väntas våren 2015. Beräknad kostnad är cirka 100 miljoner kronor.

Forskar Grand Prix

► **Vem är bäst i Göteborg** på att berätta om sin forskning? Det kan du vara med och bestämma. Fredagen den 27 september är det åter dags för Forskar Grand Prix. Första rondan, där de tävlande på tre minuter ska göra sin forskning begriplig, utspelar sig klockan 14:00 på Universeum. De fyra bästa föredragen går vidare till final på Forskartorget, Bokmässan, klockan 18:15 samma dag.

Medverkar från Göteborgs universitet gör Helen Nilsson Sköld, institutionen för biologi och miljövetenskap, Mia Ericson, institutionen för psykiatri och neurokemi samt Palle Dahlstedt, institutionen för tillämpad informationsteknologi. Medverkar från Chalmers gör Cecilia Berlin, institutionen för produkt- och produktionssystem, Måns Henningson, institutionen för fundamental fysik samt Carina Persson, institutionen för rymd- och geovetenskap.

GU på bokmässan

► **Passa på att lyssna** på Göteborgs universitets forskare på årets bokmessa, 26–29 september. Föreläsningarna handlar bland annat om farliga förbindelser mellan stat och näringsliv, mediekunskande och demokrati, om det går att hoppa fallskärm med hjärtfel och om att vilja ha barn till varje pris. Du får också lära dig mer om hur småkärlsjukdom i hjärnan påverkar vardagen, om land grabbing samt om vad som krävs för att lyckas som forskare. Programmet finns här: <http://forskartorget.wordpress.com>.

Dags för en global vecka

► **Globalisering** är lämpligt nog temat för årets Global Week som pågår 11–15 november. Årets Annual Lecture kommer att hållas av Sidas generaldirektör Charlotte Petri Gornitzka och från London Business

School kommer professor Hélène Rey, expert på makroekonomi. Också GU:s egna forskare medverkar, exempelvis Arne Bigsten, professor i utvecklingsökonomi, som kommer att förklara globaliseringens utmaningar.

Dessutom hålls mässor om utbytesstudier och program för gästande medarbetare från andra lärosäten.

– I första hand vill vi nå studenter, forskare och personal på universitetet, men ett flertal föreläsningar är öppna för allmänheten, förklarar Helena Åberg, projektledare.

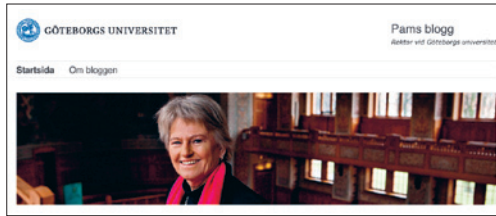
Också förra årets Science Slam på engelska kommer att följas upp. Här gäller det att presentera sin forskning på tre minuter.

– Förra året deltog huvudsakligen internationella doktorander och forskare. I år vore det roligt att få med fler svenska tävlande.

Fram till den 15 oktober går det att anmäla programpunkter.

Start för Pams blogg

Från och med i höst bloggar rektor Pam Fredman om aktuella frågor i högskolesektorn. De senaste två åren har hon bloggat från Almedalen men nu kommer hon alltså att skriva mer regelbundet. Läs mer: <http://rektor.blogg.gu.se/>.

På engelska och på Facebook

GU Journalen har en speciell pdf-version där ett urval artiklar presenteras på engelska. Se mer på www.gu-journalen.gu.se.

Tystnad, tagning!

Medan studenterna strömmar in i föreläsningssalen finjusterar Michael Axelsson kameran. Med ett knapptryck får han den att skifta från Powerpointpresentationen till anteckningarna på svarta tavlan.

Så stoppar han myggan i örat. Inspelningen kan börja.

MICHAEL AXELSSON, professor i zoofysiologi, började faktiskt spela in föreläsningar redan 1989.

– Det var till en distanskurs i elektrofysiologi som jag tyckte blev för tråkig med bara skrivet material. Så jag försökte göra en videofilm men märkte snart att klippning och redigering innebar väldigt mycket arbete. Efter att ha fått ihop tre 40-minuterslektioner gav jag upp, det tog helt enkelt för mycket tid.

Men för tre år sedan tänkte han om.

– Den vintern snöade det ovanligt mycket. Jag hade en kvällskurs med flera studenter från Trollhättan och Borås som ofta missade föreläsningarna på grund av vädret. Eftersom jag är teknikintresserad bestämde jag mig för att göra ett nytt försök att spela in.

Och med en videokamera för ett par tusenlappar och en billig

mikrofon visade sig detta oväntat enkelt.

– Adobe Connect Pro kräver inga installationer, bara att datorn klarar av Flash. Det går även att köra en enklare version via smarttelefoner. Studenterna kan följa mig online och ställa frågor, antingen i sin mikrofon eller som chattinlägg. De kan också titta på de inspelade föreläsningarna i efterhand. Då får de istället mejla eventuella kommentarer.

DEN EXTRA ARBETSINSATSEN är minimal när man väl lärt sig ställa in ljud och bild, starta inspelningen och sedan länka till kursens GUL-sida.

– Det hade underlättat ytterligare om varje föreläsningssal varit utrustad med en enkel videokamera, påpekar Michael Axelsson. Som det är nu tar det ett par minuter att ställa in fokus så som jag vill ha det, dels på svarta tavlan, dels på duken med Powerpointar. Och en liten stund tar det väl att sedan lägga upp filmen på GUL. Men särskilt mycket arbete är det inte.

MICHAEL AXELSSON redigerar inte sitt material.

– Om en student kommer fram och påpekar att jag sagt något fel kan jag inte längre neka;

Michael Axelsson spelar numera in alla sina föreläsningar och lägger in dem på GUL.

det finns bild- och ljudbevis. Inspelningarna har kanske inte BBC-kvalitet men det verkar inte bekymra studenterna. Jag föredrar fortfarande att de kommer till föreläsningarna istället för att följa dem via nätet. Men videospelningar är ett bra komplement både för dem som missat ett moment och för dem som behöver repetera. Och kursvärderingarna visar att studenterna är nöjda.

Ytterligare en fördel med inspelningarna är att det är lätt att göra statistik på hur många som tittat.

– Ett exempel är min föreläs-

ning på receptarieprogrammet som fick 400 inloggningar. Det är ganska mycket med tanke på att bara 60 studenter går kursen.

NÄR EN KURS är slut raderar Michael Axelsson inspelningarna.

– Föreläsningar är färskvara, jag ändrar och stuvor om hela tiden. De enda föreläsningar jag sparar är de där jag gjorde 1989. Det var så mycket jobb med dem så dem kan jag inte slänga.

Eftersom tekniken är så enkel tror Michael Axelsson att fler lärare skulle kunna spela in sina föreläsningar.

Hållbar konsumtion

Miss inte mässan om hållbar konsumtion på Konferenscentrum Wallenberg! Lär dig mer om framtidens livsmedelsförsörjning, GU:s inköp av hållbara textilier, banan- och kaffeproduktion samt hållbara IT-köp.

När: 22 oktober 8:30-16:30

Anmäl dig senast 16 oktober på:

www.medarbetarportalen.gu.se/kompetensutveckling/programochkategorier/ovrigutbildning/.

»Om en student kommer fram och påpekar att jag sagt något fel kan jag inte längre neka; det finns bild- och ljudbevis.«

”

bra arbete men jag skulle önska ännu fler samtal om olika sätt att undervisa. Just nu är jag exempelvis intresserad av flipped education-classroom. Det innebär förenklat att man tittar på en föreläsning som varar i 10–15 minuter och sedan diskuterar innehållet i ett seminarium. Det är tvärt emot det brukliga sättet att undervisa men verkar just därför mycket spännande. Och det finns säkert många fler nya pedagogiska idéer.

TEXT: EVA LUNDGREN
FOTO: JOHAN WINGBORG

Fotnot: PIL (pedagogisk utveckling och interaktivt lärande) är en enhet vid Göteborgs universitet där alla fakulteter samverkar för att tillsammans utveckla undervisningen.

TIPS

- Använd en enkel videokamera. Ställ in kamerans lägen, exempelvis på svarta tavlan och på en Powerpoint-presentation.
- Om du inte vill ha en mikrofon i örat finns mikrofoner som bärs runt halsen.
- Strunta i redigering, det handlar om ett komplement till studierna, inte om perfekta filmer.
- Behåll inte inspelningarna för länge, det går ju lätt att göra nya.

– Jag kan tänka mig att det finns kontroversiella ämnen där videoinspelningar kan missbrukas men annars tror jag att detta kan vara ett värdefullt komplement i fler utbildningar. Och många studenter spelar ju in föreläsningarna ändå med sina mobiler, det kan vi inte göra mycket åt.

DET MICHAEL AXELSSON skulle önska är mer diskussioner med utbildade pedagoger om IT-användning i undervisningen och effekter av olika IT-lösningar.

– PIL-enheten gör mycket

Välkommen!

Doktorspromotionen äger i år rum den 25 oktober. Alla anställda vid Göteborgs universitet är välkomna. Först till kvarn gäller. **Anmäl dig på:** <http://medarbetarportalen.gu.se/doktorspromotion>. Dörrarna öppnas klockan 14:00. Klädsel: mörk kostym.

TÄNK PÅ DETTA!

Chansen att din

föreläsning spelas in är idag större än någonsin. Antingen gör du det själv, eller så gör studenterna det.

Och det är ju jättebra.

Men det finns vissa saker som både du och dina studenter bör tänka på, påpekar **Bengt Petersson**, chef för PIL-enheten.

Har en student rätt att spela in föreläsningar?

– Ja, studenter har rätt att filma eller banda en föreläsning, om det är för eget bruk. Lagen jämställer en inspelning av en föreläsning med att föra anteckningar. Det är helt enkelt ett sätt att ta till sig information. Studenten har också rätt att sprida inspelningen vidare till sin närmaste vänskrets, men inte till en hel klass.

Har en student rätt att lägga ut en inspelad föreläsning på nätet?

– Nej, man får inte lägga ut inspelningen på exempelvis Youtube utan att föreläsaren har godkänt detta. Det är ett intrång i lärarnas upphovsrätt. Det kan också vara så att det finns kurskamrater med skyddad identitet som går att identifiera, även om bara rösten hörs.

– Innan en lärare godkänner att materialet läggs ut på nätet är det viktigt att han eller hon undersöker så att det inte innehåller bild, text eller ljud som är upphovsrättskyddat. Finns det upphovsrättskyddat material i föreläsningen måste läraren informera studenterna om att de inte får sprida detta på Internet.

Men om upphovsrättskyddat material sprids på ett felaktigt sätt, vem har ansvaret?

– Om en student laddar upp inspelat material på nätet, som är upphovsrättskyddat, är det studenten som har ansvaret.

Kan läraren sätta stopp för inspelningar genom att säga "jag går inte med på detta"?

– Det är läraren som bestämmer över förutsättningarna för föreläsningen. Om läraren talar om att hon eller han inte vill att föreläsningen spelas in ska studenterna respektera detta. Det handlar om en ordningsfråga på samma sätt som att läraren kan säga till studenterna att vara tysta och inte störa.

– En annan fråga är om en student bryter mot lärarens ordningsregler och spelar in ändå. I så fall finns ju en inspelning som omfattas av upphovsrättsens regler för privat nyttjande.

Finns det en möjlighet för arbetsgivaren att tvinga lärarna att få sina föreläsningar filmade?

– Står det i anställningsavtalet att läraren ska göra inspelningar, exempelvis för distanskurser, så ingår ju det i arbetsuppgifterna. Men annars måste läraren tycka att det är okej.

Är föreläsningar och annat undervisningsmaterial upphovsrättsligt skyddade?

– Göteborgs universitet har förfoganderätt till det material som produceras i direkt anslutning till undervisningen. Men det är alltid läraren som har upphovsrätt till sitt manus och ska därför alltid namnges som skapare av verket.

FAKTA

Lagen om upphovsrätt omfattar såväl tryckt som digitalt material. Lagen reglerar bland annat upphovsmannens rättigheter och under vilka förutsättningar som sådant material får nyttjas av andra.

Läs mer:

Om Creative Commons licenser: <http://creativecommons.org/>
Skolverket har en bra sajt: www.skolverket.se/skolutveckling/resurser-for-larande/kollakallan
PIL-enheten har mycket information, bland annat här: www.pil.gu.se/resurser/upphovsratt/

Många svagheter i dagens organisation

- Vårt arbetssätt har, så vitt jag vet, varit unikt, förklarar Elias Eriksson, ordförande för Reformklubben vid Sahlgrenska akademien.

Gruppen, som bestått av ett sjuttiootal personer, lämnar nu in en rapport som är full med förslag och idéer på hur akademien ska bli mer konkurrenskraftig, göra bättre rekryteringar och hur man stärker det kollegiala inflytandet.

VEM SKA EGENTLIGEN ha rätt att fatta beslut om satsningar på särskilda områden, om inrättande av tjänster och om rekryteringar? Hur bör sådana frågor beredas? Och hur ska Sahlgrenska akademien och GU centralt hantera det senaste decenniets nedgång i vetenskaplig konkurrenskraft? Dessa grundläggande frågor diskuteras förvånansvärt sällan inom universitetet, menar Elias Eriksson.

– Åtminstone behandlas de inte så ofta i Sahlgrenska akademins styrelse, förklarar Elias Eriksson, professor i farmakologi och tidigare ledamot av styrelsen. Det beror inte på brister hos styrelsens ledamöter utan på att alla löpande ärenden tar så mycket tid att mer principiella och grundläggande frågor helt enkelt inte hinns med.

DÄRFÖR BESLÖT DÅVARANDE akademistyrelsen och dekan Olle Larkö för två år sedan att tillsätta en arbetsgrupp med uppgift att fritt diskutera de stora frågorna.

Gruppen, som kallas Reformklubben, bestod först av 11 lärare och forskare. Men ganska snart insåg man att frågorna var för många och för komplicerade för att avhandlas av ett så litet antal medarbetare.

– Därför bestämde vi att alla intresserade lärare, liksom yngre forskare, skulle bjudas in, berättar Elias Eriksson. Till slut blev vi drygt 70 ledamöter från alla vetenskapliga områden, kvinnor och män, yngre och äldre. Det positiva gensvaret har både överraskat och glatt mig, eftersom det tidigare verkat som att intresset för kollegiala diskussioner varit i avtagande.

Reformklubben tillsattes visserligen av en tidigare akademistyrelse men har arbetat fristående från den nuvarande styrelsen.

– Vi har inte haft något krav att leverera färdiga förslag, vi representerar ingen förutom oss själva och diskussionerna har förts i bästa akademiska anda. Det innebär att själva argumenten för en åsikt varit det viktiga, inte vem som framfört dem.

I våras drog Reformklubben igång 11 arbetsgrupper som fokuserat på olika frågor. Det har bland annat handlat om den

nya linjeorganisation som innebär att en stor del av makten flyttats från lärarkollegierna till prefekterna.

- FÖR MÅNGA AV OSS utgör det kollegiala styret själva livsnerven i ett universitet, och ett viktigt skäl till att vi en gång sökte oss hit. Att betydelsefulla beslut över forskning och undervisning fattas av kollegialt utsedda organ är inte bara ett sätt att värna forskningens frihet, utan leder också, tror jag, till större öppenhet, att besluten blir mer genomtänkta och professionella, att man undgår frestelsen att lägga stora resurser på annat än kärnverksamheten, och att risken minskar för godtycke och nepotism.

Elias Eriksson påpekar dock att Reformklubben inte har tagit konkret ställning till hur omfattande det kollegiala styret bör vara. Men man vill att det ska utredas vilka förändringar som eventuellt är möjliga att genomföra specifikt inom Sahlgrenska akademien.

En av Reformklubbens arbetsgrupper konstaterar att skapandet av storinstitutioner dessutom har inneburit osäkerhet om på vilken organisatorisk nivå viktiga beslut ska tas och finansieras, och att denna oklarhet i värsta fall kan leda till att viktiga åtgärder, som exempelvis rekryteringar, inte blir av.

- FORMELLT LIGGER MAKTEN i många frågor fortfarande hos Akademistyrelsen men i realiteten är det ofta prefekterna som bestämmer. Ett exempel på den dramatiska förändring som skett är att inrättandet av nya lektorat tidigare beslutades av en kollegialt tillsatt fakultetsnämnd, efter beredning av en kollegialt tillsatt inrättandenämnd, men numera är något som prefekten har formell rätt att besluta om själv.

– Just på Sahlgrenska akademien finns dessutom särskilda svårigheter, eftersom flera av våra institutioner är större än GU:s övriga fakulteter, och ganska godtyckligt sammanfogade av geografiskt utspridda avdelningar som inte har särskilt mycket med varandra att göra. På min egen, i och

- Diskussionerna har förts i bästa akademiska anda. Själva argumenten har alltså varit det viktiga, inte vem som framfört dem, förklarar Elias Eriksson.

för sig mycket välskötta, institution samlas till exempel sjukgymnaster, hormonforskare, logopedier, farmaceuter, neurokirurger och psykiatrer. Under fakultetsnivån har vi alltså kommit att få ett antal minifakulteter som ofta konkurrerar med varandra på ett sätt som knappast gagnar verksamheten. Och samtidigt är många av våra utbildningsprogram, som till exempel läkarutbildningen, institutionsövergripande.

– Men inte heller på denna punkt har Reformklubben tagit bestämd ställning, vi menar bara att frågan måste utredas. Detta utlovades för övrigt redan när storinstitutionerna bildades, vilket på Sahlgrenska var redan 2006.

»För många av oss utgör det kollegiala styret själva livsnerven i ett universitet ...«

Strategiska satsningar har varit en annan viktig fråga för Reformklubben. Idén är att frigöra pengar genom att föra över medel när en professor går i pension till fakulteten.

– Vi har inte lagt något konkret förslag vad gäller hur mycket av medlen som styrelsen skulle få disponera, och vilka tjänster detta skulle gälla, men själva principen, att pensionsavgångar skulle kunna vara ett lämpligt tillfälle att öka fakultetsnämndens handlingsutrymme, är den arbetsgrupp som diskuterat frågan överens om.

Också karriärvägar har intresserat Reformklubbens ledamöter, berättar Elias Eriksson.

- VI HAR VARIT särskilt måna om att få in unga forskare i Reformklubben och detta är en fråga som engagerat dem mycket. GU:s ledning verkar ju vara positiv till ett tenure track-system där karriären är ganska väl utstakad. Den grupp som diskuterat frågan menar att detta är orättvist mot dem, som av skäl som de kanske inte rör över, inte lyckas meritiera sig särskilt väl i starten av sin bana, och anser därför att tjänster istället ska konkurreras ut på varje nivå. Vi har idag en akut brist på till exempel medicinare som forskar och måste därför göra det mer attraktivt att söka sig hit. Men det handlar inte om att unga forskare ska få trygga livstidsanställningar redan tidigt utan om att utlysa tjänster i brett identifierade ämnen som kan sökas av många.

Reformklubben är också kritisk till att alla delar av universitetet ska se ut på samma sätt.

– Att Göteborgs universitet är stort och brett kan ha sin charm, menar Elias Eriksson. Men man måste förstå att olika enheter fungerar på helt skilda sätt vad gäller exempelvis verksamhetens inriktning, vad den kostar att bedriva och hur den finansieras. Vissa områden är undervisningstunga, andra fokuserar på forskning. Vissa lever på sin studentpeng, andra nästan helt på externa anslag. Och skillnaderna i villkor och förutsättningar är förstås helt olika för en 25-åring som skriver en avhandling om Gunnar Ekelöf, en grupp statsvetare som sysslar med landsomfattande valundersökningar, en 45-årig doktorand i kirurgi som bedriver klinisk forskning parallellt med sin tjänst som överläkare och en naturvetare som sysslar med kostnadskrävande och externfinansierad molekylärbiologisk forskning. Det stämmer att universitetet som statlig myndighet har vissa formella skyldigheter, men detta är ju inget nytt, och ger knappast stöd för den plötsliga strävan

efter mycket långtgående konformism som genomsyrade omorganisationen.

Men är det inte rimligt att även Sahlgrenska akademien rättar sig efter GU:s regelverk när alla andra måste göra det?

– Självklart, och jag inser att en del av det som vi tycker, exempelvis om stärkt kollegialt inflytande, inte kommer att genomföras, även om vår fakultetsnämnd skulle vilja det. Å andra sidan tror jag att alla fakulteter skulle vinna på att anpassa sin organisation till den typ av verksamhet man bedriver.

Listan på Reformklubbens ledamöter visar att en majoritet kommer från det medicinska området men relativt få från odontologi och vård. Är det inte ett problem när ni gör anspråk på att företräda hela akademien?

– Men det gör vi inte, ledamöterna har bara företrätt sig själva. Och vår ambition har framför allt varit att väcka vissa frågor för en fortsatt diskussion som förhoppningsvis kommer att inkludera ännu fler. Dessutom har vi ansträngt oss till det yttersta för att få in personer från samtliga områden. Och de som engagerat sig från vård och odontologi har gjort mycket viktiga insatser.

Rapporten lämnades in till akademi-styrelsen i slutet av augusti.

– Vi vet inte vad som händer nu men hoppas förstås att ledningen tycker att några av våra förslag kan vara värda att arbeta vidare med, förklarar Elias Eriksson.

TEXT: ALLAN ERIKSSON & EVA LUNDGREN

FOTO: JOHAN WINGBORG

REFORMKLUBBEN VID SAHLGRENSKA AKADEMIN

Klubben startade 2011 på initiativ av dåvarande Akademistyrelsen under ledning av dekan Olle Larkö. Orsaken var avsaknaden av kollegiala organ med tidsmässigt utrymme för djuplodande diskussioner av mer principiell karaktär i kombination med oro över nedgången i vetenskaplig konkurrenskraft. Den bestod till en början av 11 ledamöter. Men snart beslutade man att alla som ville skulle få vara med vilket innebär att klubben haft drygt 70 ledamöter. I början av 2013 bildades 11 olika arbetsgrupper som diskuterat olika frågor. I slutet av augusti lade klubben fram en rapport som akademistyrelsen kommer att diskutera under hösten.

Olle Larkö, dekan vid Sahlgrenska akademien

Reformklubben, som utrett hur Sahlgrenska akademien ska kunna bli bättre inom en rad grundläggande områden, lägger nu fram sin rapport. Men du, som är dekan, har inte lagt dig i klubbens arbete.

– Nej, i ett sådant här kollegialt forum kan man inte komma uppifrån och börja bestämma.

Men jag är imponerad över

gruppens väldiga engagemang, jag har aldrig varit med om något liknande. Jag tror att arbetet har lett till en ökad medvetenhet om problemen i organisationen och frågorna har diskuterats på ett moget och ansvarsfullt sätt. På det hela taget är förslagen konstruktiva och realistiska.

Vad händer nu?

– Först ska vi noga studera rapporten och diskutera den i styrelsen. Sedan kommer vi att bjuda in till ett akademigemensamt möte om den. Vissa förslag är redan sjösatta, som att satsa på yrkesverksamma personer som vill återvända till akademien samt att fokusera mer på yngre forskare.

Vilka av de frågor som tas upp anser du vara viktigast?

– Folk är kritiska till våra stora institutioner. De vill också att institutionerna ska styras mer kollegialt och det måste vara möjligt att genomföra. Man gillar inte heller att institutionerna har fått så mycket makt utan vill hellre ha en stark fakultet. Eftersom vår viktigaste samarbetspartner är sjukhuset uppfattar man det som betydelsefullt att vi är en enda stark motpart och inte sex mindre parter.

– Många menar också att Sahlgrenska akademien borde ha mer inflytande över Göteborgs universitet. Hela 46 procent av universitetets externa intäkter kommer från oss så jag håller med om att det vore rimligt om vi hade ett mandat som var mer relaterat till vår storlek.

Reformklubben önskar också en översyn av Göteborgs universitets nya organisation. Vad anser du om det?

– Vi måste ta de synpunkter som kommit fram på allvar och bland annat diskutera vidare med universitetets rektor. Men jag har varit med om tre stora omorganisationer i sjukvården. Min erfarenhet är att ytterligare förändringar inte löser särskilt många problem.

Projekt om framtidens turism belönas

Samverkanspriset gick till Erik Lundberg, Kristina Lindström och Mia Larson (som inte kunde medverka vid fotograferingen).

Hur ska framtida kustsamhällen överleva? Jo, genom ökad samverkan och nya former av hållbar turism. Det visar ett stort forskningsprojekt som nu tilldelas samverkanspriset på 200 000 kronor.

SAMVERKANSPRISET, som delats ut sedan 2010, går för tredje gången till Handelshögskolan. Mottagare av årets utmärkelse är Kristina Lindström, Erik Lundberg och Mia Larson vid Centrum för turism. Enligt juryns motivering är deras projekt "ett utmärkt exempel på hur väl organiserad samverkan mellan flera olika aktörer kan leda till framgångsrika resultat och varaktiga relationer".

– För mig är det fantastiskt roligt och en bekräftelse på att vi har gjort rätt. Det är det roligaste projektet som jag har varit med i, säger docent Mia Larson som varit projektledare för det skandinaviska samarbetsprojektet Framtidskuster där svenska, danska och norska parter inom akademi,

politik och näringsliv jobbat tillsammans för att försöka ge svar på vad som krävs för att skapa en modern och hållbar turism. Som en del av det stora projektet ingår studien av de tre kustsamhällena i Bohuslän: Marstrand, Kåringön och Björholmen.

ATT FÅ ETT SÄRSKILT PRIS för samverkan betyder mycket, menar Erik Lundberg, doktorand i företagsekonomi, som snart är klar med sin avhandling om hållbar turismutveckling.

– Vi har haft fokus på samverkan under hela projektet. Att det premieras är väldigt roligt.

Kristina Lindström, doktor i kulturgeografi, nickar instämmande.

– Trots att det har varit ett stort och kom-

plicerat projekt har vi kunnat forska och samverka samtidigt. Det visar att det går alldeles utmärkt att både skriva artiklar för att meritera sig samtidigt som vi interagerar med det omgivande samhället. Resultatet har inte bara varit en slutrapport.

FOTO: NINA ALIS

Mia Larson

DE TRE ORTER som valts ut är olika men har ändå mycket gemensamt, menar Mia Larson.

– Alla är populära kustdestinationer, fast på lite olika sätt. Björholmen är i början av sin turismutveckling och har nyligen öppnat ett hotell. Kåringön har haft turism sedan badgästerna kom dit på 1800-talet

»Den här studien har inte bara formulerats av oss forskare. Det har verkligen handlat om samverkan, på ett konkret och tydligt sätt.«

MIA LARSON

– Det vanliga inom det man kallar för destinationsutveckling är ett ensidigt fokus på att attrahera fler besökare, säger Kristina Lindström. Sedan görs studier om vad besökarna vill ha. Men man frågar sällan vad de boende tycker utan utgår ifrån att effekterna blir positiva. Även om inte alla kan få sin vilja igenom är det viktigt att alla känner sig hörda.

KRISTINA LINDSTRÖM tror att det är viktigt att arbeta mer integrerat och övergripande med turism. Bara fler besökare är knappast ett mått på kvalitet.

Ett annat resultat är att betydelsen av god samhällsservice också har en påverkan på inställningen till turism.

– Om dessa förutsättningar uppfylls, blir man också mer positiv till turism och kan till och med tänka sig att göra vissa uppoffringar, säger Kristina Lindström.

– I grund och botten är turism en självklar fråga, även om det alltid finns motståndare. De flesta vill ha mer turism men det finns också en oro att ökad turism ska förstöra naturen. Ingen vill att öarna ska svämmas över av turisthorder.

Ett tema har varit hållbar turism, men det saknas ofta en djupare kunskap om vad det egentligen är. I realiteten kan det också vara ett mål som är svårt att leva upp till.

– Det är lätt att säga att turism förstör naturen men om det är enda inkomstkällan som finns under sommaren, då måste man ändå satsa på det. Men hållbar turism måste definieras utifrån platsen och lokalsamhällets förutsättningar. Sedan får man försöka hitta en kompromiss mellan miljö, kultur och ekonomi.

DET FINNS INGEN universallösning på vad man ska göra och alla platser har sina egna förutsättningar. Men forskarna föreslår att kommunerna tillsammans med öborna och företagarna tar fram en gemensam och långsiktig strategi. Erik Lundberg tar Marstrand som ett exempel:

– Här finns en spännande historia, fästningen, seglingen, Regattan, hamnen och naturen. Vi föreslår att man bygger vidare på det som är genuint och unikt. Hur kan varvsindustrin eller seglingen bli en del av turismnäringen?

Att kopiera andra framgångsexempel, som att öppna ännu en spaanläggning, räcker inte.

– Ett bra exempel finns på Kåringön där ett företag satsar på att servera ostron och champagne i en sjöbod. Sedan får besökarna bada i ett vedeldat kar med

uppvärmt havsvatten. Det är en genuin och exklusiv upplevelse men det lockar förstås inte tiotusentals besökare. Men det har fått mycket publicitet i internationella turistmagasin och sätter Kåringön på kartan, säger Erik Lundberg.

ANDRA FÖRSLAG ÄR att se hur man kan förlänga sommarsäsongen eller skapa nya säsonger.

– För att locka turister även under lågsäsong gäller det att tänka utanför boxen, så att man tillsammans kan skapa en turistnäring som är hållbar och långsiktig, säger Mia Larson, som tycker att hon lärt sig mycket av att jobba på ett annorlunda sätt.

– Den här studien har inte bara formulerats av oss forskare. Det har verkligen handlat om samverkan, på ett konkret och tydligt sätt. Tillsammans med kommuner och näringsliv har vi kommit fram till vad som är viktigt att forska om. Det gör att folk blir väldigt engagerade i projektet, vilket är roligt. Här får man en direkt återkoppling till att forskningen används och att den upplevs som meningsfull för alla inblandade.

Det är dock ett arbetssätt som tar tid och kräver mycket resurser.

– Det har förstås inte varit helt lätt att uppnå. Vi ägnade nästan hela första året åt att prata och lära känna varandra. Men sedan var alla med och då gick det som tåget, säger Mia Larson.

I ett projekt med så många aktörer med starka intressen, hur har ni lyckats att behålla er forskarintegritet?

– Det är förstås oerhört viktigt, säger Mia Larson. Men jag ser inte att det finns ett motsatsförhållande. Även om alla har sina intressen kan man i en dialog komma fram till en lösning. Det handlar om att lära sig att förstå varandras världar och se vad var och en kan bidra med.

Så vad tänker ni göra med pengarna?

– Vi vill få tid att skriva klart forskningsartiklar, säger Kristina Lindström. Vi funderar också på att söka medel för en uppföljande studie. Det hade vara väldigt spännande att komma tillbaka efter några år och se vad som har hänt i samhällena och hur kommunerna har jobbat vidare. Den här möjligheten får inte glida oss ur händerna. Här finns hur mycket som helst kvar att göra.

**TEXT: ALLAN ERIKSSON
FOTO: JOHAN WINGBORG**

”

FAKTA

- Framtidskuster är ett skandinaviskt samverkansprojekt (2010-2012) mellan flera universitet och kommuner i Öresund-Kattgatt- och Skagerak-regionen.
- Syftet är att främja ekonomisk hållbar utveckling i kustsamhällen längs Västkusten i Bohuslän, längs nordkusten i Danmark samt sydkusten i Norge. Detta har skett tillsammans med lokala aktörer och kollegor från Norge och Danmark. Dessutom har Helsingborgs nya stadsutvecklingsprojekt H+ studerats.
- Delstudien i Bohuslän är en del av det stora Interregprojektet Framtidskuster, som till hälften är finansierat av EU.

Mer information:
www.oresund.org/
framtidskuster

och där finns en stark vilja att bevara det unika. Medan Marstrand, som haft turism sedan sekelskiftet och utvecklats till ett seglarmedecka, har brottats med konflikter och har en kort men mycket intensiv sommarsäsong.

Att arbeta så nära lokalsamhället har varit särskilt givande, även om det också har varit en utmaning.

– Vi har fått öva oss att tala ett enkelt och begripligt språk, vilket har varit väldigt lärorikt, säger Kristina Lindström.

Tillsammans med andra forskare och studenter har de genomfört enkäter och intervjuer med öbor (både året-runt-boende och sommarboende), företagare och besökare. De boende har fått svara på frågor om hur turism påverkar dem och hur de upplever den lokala samhällsutvecklingen i stort.

ETT RESULTAT AV studien är att utvecklingen av turism måste ha stöd av lokalbefolkningen.

Hon ger musiken nytt liv

Minsta vrå i Ohlinsalen på Artisten fylls av toner från orgelns många pipor. Musiken böljar, stiger uppåt för att snart sjunka tillbaka igen.

Bakom notstället sitter Karin Nelson, nybliven professor vid Konstnärliga fakulteten. Men varför spelar hon inte som det står?

PÅ DÖRREN SITTER en lapp: ”Stör inte, inspelning pågår”. Men än är det bara repetitionerna som startat, alltså smiter vi in, fotografen och jag, precis när François Lemonnier sätter trombonen till läpparna. Karin Nelsons huvud sticker fram bakom den vackra orgeln i fransk 1800-talsstil men Biggi Vinkeloe, trions saxofonist, har ännu inte kommit.

Just som solen bryter in mellan de höga persiennerna tar orgeln sats på nytt, och precis då förstår jag att jam session inte bara handlar om jazz.

Utan lika gärna om Bach.

Och det är just det Karin Nelson, Sveriges första kvinnliga professor i orgelspel, försöker lära sina studenter vid Högskolan för scen och musik.

- DEN SOM STUDERAR ett instrument i den västerländska musiktraditionen får lägga ner mycket tid på att lära in exakt vad som står i noterna, som fingrättning, tempo och frasering. Och det diskuteras ibland detaljer som om det ska vara ett c eller ciss i en speciell takt. Men just ambitionen att spela rätt leder paradoxalt nog till att det blir fel. Omkring sekelskiftet 1800–1900 förändrades nämligen attityden till noterad musik. Musikverket blev en fullkomlig produkt som inte skulle ändras. Men en del

av exempelvis den tidiga noterade orgelmusiken brukades i pedagogiskt syfte. Man memorerade och studerade musiken och använde idéerna i egna improvisationer. Precis som många av vår tids jazzmusiker gör: de lyssnar på cd-skivor för att lära sig en speciell stil men sedan improviserar de utifrån egna idéer.

Den kan liknas vid en fallskärm, den bank av musikstycken i huvudet som får en skicklig musiker att våga släppa taget och börja associera fritt.

- SÅ Å ENA SIDAN vill jag att mina studenter lär sig hur ett musikstycke sannolikt lät när exempelvis Bach spelade. Å andra sidan menar jag att var och en har rätt att använda de gamla mästarna på sitt sätt.

Tillsammans med bassisten Anders Jormin och flöjtisten Jonas Simonson har Karin Nelson exempelvis arbetat i ett improvisationsprojekt.

– Eftersom Anders främst spelar jazz och Jonas mest folkmusik har projektet handlat om gränsöverskridande musik. Men att olika musikstilar har mycket gemensamt är egentligen inget nytt för mig.

För Karin Nelson, som vuxit upp med en pappa som var självlärd kantor i Boviken och en granne som ofta tittade in för att spela fiol, har skillnaden mellan den fina konstmusiken och den allmogliga vardagsmusiken aldrig varit stor.

– Som liten lärde jag mig spela både tramporgel och piano på gehör. När jag skulle uppträda på skolavslutningen i ettan frågade en äldre flicka var jag hade noterna; men jag hade inga eftersom jag helt enkelt inte kunde läsa noter. Det fick jag förstås lära mig när jag ett par år senare

»Att få sitta ensam runt midnatt vid en gammal orgel ... och pröva mig fram vid instrumentet, det är en verklig lyx.«

”

tog pianolektioner av Bengt-Arne Harlin, organist i landskyrkan i Skellefteå. Men när jag en gång som 14-åring skulle medverka i ett kvällsarrangemang och upptäckte att jag glömt noterna spelade jag stycket så långt jag kom ihåg och improviserade sedan. Redan då gjorde jag alltså, utan att veta om det, så som musiker alltid gjort. För musik som är fastlåst, färdig en gång för alla, finns inte.

ATT VARA KONSTNÄR och samtidigt forska på sin konst uppfattas fortfarande av många som ganska underligt. För forskning ska väl vara objektiv och inte handla om en själv?

– Men just personliga erfarenheter kan leda till nya upptäckter, förklarar Karin Nelson. Ett exempel är när jag studerade några stycken av barocktonsättaren Heinrich Scheidemann. Ett par av manuskripten saknar hans signatur men har ändå tillskrivits honom. Men när jag spelade dessa stycken märkte jag att något kändes fel i fingrarna. Jag studerade manuskripten noggrannare, jämförde med andra tonsättare och kom fram till den ganska överraskande upptäckten att det sannolikt är en annan person, Matthias Weckmann, som skrivit dessa stycken. Om jag inte hade känt att något var konstigt hade jag aldrig ifrågasatt vem som var kompositören.

Till skillnad från de flesta andra musiker, som tar med sig sin egen violin eller klarinett till konserten, måste en organist hela tiden lära sig nya instrument.

– Inför en konsert är det därför viktigt att jag spelar in mig några timmar på orgeln så att jag hittar instrumentets klanger och tyngd, förklarar Karin Nelson. Eftersom orglar ofta står i kyrkor som är öppna för allmänheten på dagen måste jag vänta till ganska sent innan jag kan öva. Att få sitta ensam runt midnatt vid en gammal orgel, exempelvis den i Nidarosdomen i Trondheim, och pröva mig fram vid instrumentet, det är en verklig lyx.

BLAND DE MÅNGA instrument hon spelat på hör orglarna i den gigantiska San Petroniobasilikan i Bologna till de mest spektakulära.

– Jag tillfrågades om jag ville spela på den gamla eller nya orgeln. Den gamla var från 1460, men den nya var inte så modern den heller, från 1590. Trappan upp till koret har genom seklerna trampats av tusentals fötter, orgelpallen bär spår efter tidigare musiker och klaviaturen har nötts så att man kan se vilka tangenter som använts mest. Efterklangen i den väldiga kyrkan är hela 12 sekunder; det gäller att spela långsamt. Men effekten är mäktig.

Beroende på varifrån de kommer, norra Tyskland, Italien eller kanske Spanien, ser orglar ganska olika ut.

– Om man kan lite om orgelns konstruktion är det lättare att förstå hur man ska spela. Vet man till och med vem orgelbyggaren är underlättar det ytterligare. Och jag kanske är mer medveten om detta än många andra eftersom jag sedan 20 år tillbaka

»Man verkar inte förstå att det handlar om en multiutbildning där studenterna får lära sig sjunga, spela och dirigera.« ”

Karin Nelson
improviserar tillsammans
med François Lemonnier.

lever ihop med en orgelbyggare.

De träffades 1991, Karl Nelson och Karin, då han just kommit till Sverige från USA för att bygga en orgel i Hagakyrkan där Karin var organist.

– Så småningom tog han över ett gammalt orgelbyggeri i Lidköping där han tillverkar alla delar själv, från pipor av tennplåtar till tangenter av franska kobben. Två av mina skivor är inspelade på instrument som han byggt. Att vi båda är orgelintresserade har dock ibland lett till protester från barnen. Under en semester i Salzburg när de var i 10–12-årsåldern prickade vi in tio orglar på en enda dag. Vi hann knappt äta och de beskriver fortfarande resan som bland de värsta de varit med om.

ATT UNDERSÖKA ORGLAR i olika länder är förstås lärorikt. Men bäst trivs Karin Nelson trots allt hemma.

– Vi gör om köket just nu och av någon anledning passar Bill Evans bra som renoveringsmusik. Jag lyssnar också gärna på de stora mästarna som Bach och Olivier Messiaen. Men eftersom jag inte kan låta bli att analysera musik är det oftast skönast när det är helt tyst.

Tiden på Kinnekulletåget mellan Lidköping och Göteborg använder hon till att läsa, ofta handledningstexter, och hon menar att studenterna är det roligaste med jobbet på Högskolan för scen och musik.

– Jag undervisar både på kandidat- och masternivå. Kyrkomusikerprogrammet på kandidatnivå har haft relativt få sökande. Men vår internationella master är det desto fler som vill läsa. Alla våra studenter får jobb och yrket är spännande; en kyrkomusiker spelar inför publik flera gånger i veckan, leder körer och producerar konserter. Utbildningen ifrågasätts dock med jämna mellanrum, många verkar tycka att det är fel att universitetet utbildar för kyrkans

behov. Men vi utbildar ju för operan, orkestrar, teatrar och dessutom förstås för sjukhus, skolan och privat näringsliv, för arbetslivet helt enkelt. Och dit hör ju kyrkan också.

KYRKOMUSIKERUTBILDNINGEN har sedan en tid tillbaka samma prislapp som andra utbildningar vid HSM, endast operautbildningen får mer pengar.

– Man verkar inte förstå att det handlar om en multiutbildning där studenterna får lära sig sjunga, spela och dirigera. Det borde få kosta. Det är alltid studenterna som blir lidande när det ska sparas och undervisningstid reduceras till ett minimum.

Någon forskningstid har Karin Nelson heller inte. Det är ett skäl till att hon nästa år kommer att vara tjänstledig för att vara professor vid Norges musikkhøgskole.

– Där är jag garanterad minst 30 procent forskning och ett eget arbetsrum istället för att dela med två andra professorer, som jag gör här. Men jag kommer inte att kunna pendla utan måste hyra ett rum i Oslo.

Varje gång gammal musik spelas väcks den till liv på nytt, påpekar Karin Nelson. Men våra öron förändras.

– **FÖRR I TIDEN** måste det ha varit en enorm upplevelse att komma till kyrkan och höra orgelmusiken flöda ner från taket och fylla rummet. Idag hör vi musik hela dagarna och det oroar mig att det mesta är så ensidigt och kommersiellt. Samtidigt finns förstås underbara möjligheter att lyssna på fantastiska inspelningar som kan nå mer publik än någonsin. För två år sedan medverkade jag i projektet *Bach i stan* då ett tjugotal konserter hölls i Tyska kyrkan i Stockholm. Föreläsningar om styckena lades också ut på Youtube. Det där tycker jag var en fantastisk idé som Konstnärliga fakulteten skulle kunna utveckla för att öka

intresset inom våra olika musikområden.

Nu har saxofonisten Biggi Vinkeloe kommit och inspelningen i Ohlinsalen kan börja. Det handlar om improvisationer över gregorianska sånger och över svenska folkvisor som ska utmytna i en cd nästa år.

– Det är intressant nog nästan alltid improvisationerna publiken uppskattar mest på mina konserter, påpekar Karin Nelson. Kanske känner de sig helt enkelt mer delaktiga när musiken skapas här och nu. När allt fungerar som det ska och jag kan släppa taget och bara låta musiken flöda, då känns det som att låta från mar- ken; jag blundar och flyger.

TEXT: EVA LUNDGREN
FOTO: JOHAN WINGBORG

KARIN NELSON

AKTUELL: Sveriges första kvinnliga professor i orgelinterpretation.

FAMILJ: Maken Karl samt barnen Erik, 19 år, och Elsa, 17 år.

UPPVUXEN: I Boviken, norr om Skellefteå.

BOR: I Lidköping.

ÅLDER: 52 år.

INSPIRATÖRER: Mina framlidna föräldrar som alltid uppmuntrade mig samt organisten Bengt-Arne Harlin i Skellefteå.

INTRESSEN: Musik.

SENASTE BOK: *Långsamhetens lov* av Ove Wikström

SENASTE FILM: *Searching for Sugar Man*.

FAVORITMAT: Gärna något norrländskt: mandelpotatis, renfilé, Västerbottenost och som avslutning hjortron.

FRAMTIDSPLANER: Tjänstledighet från HSM för att tillträda en professur vid musikhögskolan i Oslo.

Rycker ut till demokratis försvar

– Det är mitt bidrag för att främja demokrati och mänskliga rättigheter, säger Ann-Sofie Sten, kommunikatör på JMG och psykologiska institutionen, som i somras kom hem från Mongoliet.

»Jag hade väl tur som hamnade i en ort bara 50 mil från huvudstaden Ulan Bator.«

Hur var det att jobba som valobservatör i Mongoliet?

– Det var både roligt och spännande. Det var första gången som Mongoliet hade bjudit in OSSE, organisationen för säkerhet och samarbete i Europa. Jag ingick i en internationell observationsstyrka på ungefär 300 personer som hade i uppdrag att observera och rapportera om valet. Jag är med i Sidas valresursbas, därför fick jag frågan om jag ville åka och det ville jag gärna. Jag var där drygt en vecka. Sedan 2004 har jag varit på ett 15-tal längre eller kortare uppdrag, främst på Balkan och i forna Sovjetunionen.

Hur var det att ta sig runt i landet som till stora delar består av milsvid öken och stäpp?

– Mongoliet är ett jättestort land med få vägar och logistiken med att få ut observatörer över hela landet var en utmaning. Jag hade väl tur som hamnade i en ort bara 50 mil från huvudstaden Ulan Bator, i hjärtat av Mongoliet, för dit går en av landets få asfalterade vägar. I varje team ingår två internationella observatörer, en tolk och en chaufför. Många som behövde flyga blev däremot fast på grund av att det blåste så kraftigt, en del blev kvar i flera dagar.

Om större delen av befolkningen är nomader, hur går det till att få folk till vallokalen?

– Urbaniseringen har varit stor de senaste decennierna, men fortfarande lever en hel del människor som nomader, allra helst på sommaren. Men det är inget konstigt i Mongoliet. Det finns regionala centrum som upprättar vallängder över människorna i området. Vallokaler sätts upp i centrum och även på platser där många nomader för tillfället befinner sig. Är någon

FOTO: HANS-JÜRIG PFAFF

En vallokal på den mongoliska slätten.

FOTO: ANTHONY BONVILLE

sjuk eller för gammal för att ta sig till vallokalen erbjuds så kallad mobil röstning. Det innebär att valarbetare åker hem till människor och tar med röstsedlar, bås och valurna. Det gjordes en dag före valdagen och det följde vi med på. Sedan observerade vi under hela valdagen, från dess att vallokalerna öppnade till att de stängde, samt vid räkningen av rösterna när resultatet rapporterades vidare till nästa nivå och när

resultaten sedan tabulerades där. Jag var imponerad över den höga tekniska nivån, det fanns fingeravtrycksläsare och skannrar som automatiskt läste av valsedeln i urnan. Överallt blev vi väldigt väl mottagna.

Vad är observatörens främsta uppgift?

– Att observera och rapportera. Vi lägger oss inte i. Det är inte tillåtet att ingripa vid felaktigheter, oroligheter eller valfusk. Observationsstyrkan är inte ute efter att sätta dit en specifik vallokal utan ser hur valet gått till i hela landet. Den slutliga rapporten tar upp både positiva och negativa aspekter och ger rekommendationer till landet inför framtida val.

Vad har uppdraget gett dig för nya perspektiv?

– Vi har det ganska bekvämt i Sverige. Vi tar kanske demokratin för given och röstar mer av plikt än av känslan att det är viktigt att påverka. I många länder finns ingen lång tradition av öppna, demokratiska val så i den meningen har den internationella observationsstyrkan en viktig roll genom att vara på plats. Dessutom är det lärorikt att jobba tillsammans med människor från andra länder och nyttigt att få en inblick i olika kulturer. Även om det finns gemensamma överenskommelser om hur genuina val ska gå till, finns det olika sätt att se på demokrati.

Så hur gick valet i Mongoliet?

– Det var ett relativt lugnt val och själva valdagen flöt på bra. Den sittande presidenten vann och oppositionen erkände valresultatet på en gång och det bidrog nog till att det var lugnt även efter valet, vilket inte alltid är fallet vid alla val. Vi hade fullt upp hela tiden, så, nej, jag hann varken rida häst på slätten eller kamel i öknen, men det var valet jag var där för så jag är lika glad ändå.

ALLAN ERIKSSON

Läkarstudenter firar 60-års jubileum

För 60 år sedan började dessa läkare sina studier vid Medicinska högskolan.

HÖSTEN 1953 BÖRjade en liten grupp läkarstudenter sina studier på dåvarande Medicinska högskolan på Fjärde Långgatan – nu sextio år senare träffades 16 av dem för en återträff på Wallenbergs konferenscentrum. De åt lunch, lyssnade på föredrag av geologen Jimmy Stigh och kunde njuta av att Ragnar Wahlin (en av arrangörerna) deklarerade Frödings dikter ur hjärtat. Sedan vände de hem till Elisabeth Aurell för en gemensam middag.

– Vi har hittills träffats sju gånger efter pensioneringen och det är alltid mycket trevligt, säger Elisabeth Aurell. Jag tror att vi hade en väldigt stark gemenskap, vi var

ju bara 32 i klassen och alla var nästan lika gamla. Sedan skiljdes våra vägar och så möttes vi igen efter pensioneringen. När vi läste var studierna mycket friare och vi hade större möjligheter att prova oss fram. Vi kunde i stort sett välja vilket jobb som helst.

De brukar ses vartannat år och turas om att arrangera återträffar.

– De flesta av oss är 79 plus och lite skruttiga, så alla orkar inte åka iväg varje gång men det här något som är väldigt uppskattat. Även om vi har lämnat yrkeslivet bakom oss är många av oss aktiva och håller igång, det måste man vara.

DEMOKRATI

mer än bara rösträtt

Kommer nästa år att bli extra demokratiskt? Då hålls ju val till både Europaparlamentet, riksdagen, landsting och kommun. Dessutom kommer göteborgarna sannolikt att få säga sitt om trängselskatten.

Men demokrati handlar förstås inte bara om rösträtt, utan också om 329 andra saker. Åtminstone enligt Varieties of Democracy, världens största forskningsprojekt om demokrati.

HELA 4 000 PERSONER från hela världen är engagerade i projektet som leds av Staffan I Lindberg, statsvetare vid Göteborgs universitet, tillsammans med Jan Teorell, Lunds universitet, Michael Coppedge, Kellogg Institute samt John Gerring, Boston University.

Projektet startade som en reaktion på de demokratimätningar som annars görs idag. De institut som dominerar, Freedom House och Polity IV, finansieras av CIA och amerikanska utrikesdepartementet och mäter demokrati på ett väldigt smalt sätt.

– Exempelvis räcker det om 40 procent av befolkningen har rösträtt för att ett land ska betraktas som demokratiskt. Det innebär att Sverige uppnådde perfekt folkvälde redan 1917, innan kvinnor fick rösta, förklarar Staffan Lindberg.

Varieties of Democracy mäter istället demokrati i både bredare och djupare bemärkelse med olika mått på sju skilda demokratimodeller: valdemokrati (graden av fria val), liberal demokrati (graden av individuell frihet och begränsningar på exekutiva makten), delatagardemokrati (graden av bredd och djup i deltagandet i beslutsprocesser), deliberativ demokrati (graden av respekt och rationalitet i politiska diskussioner innan beslut fattas), jämnlighetsdemokrati (graden av jämlikhet i förutsättningar, exempelvis utbildning, hälsovård och ekonomi), majoritetsdemokrati (graden av beslutsfäihet och klara majoriteter) samt konsensusdemokrati (graden av representation och deltagande i exekutivmakten av många grupper). 206 länder eller politiska enheter ingår, vilket gör att projektet har skapat världens i särklass största demokratidatabas. Redan nu finns 9 miljoner data i basen men det ska bli 22 miljoner.

- **EFTERSOM VI MÄTER** olika sorters demokrati som i vissa fall utesluter varandra kan inget land vara perfekt demokratiskt utifrån alla kriterier. Sverige hamnar exempelvis högt när det gäller jämlikhet men lägre inom liberal demokrati. Där hamnar istället USA högt. Vår tanke är alltså att mäta demokrati utifrån alla möjliga synvinklar, både i teori och i praktik.

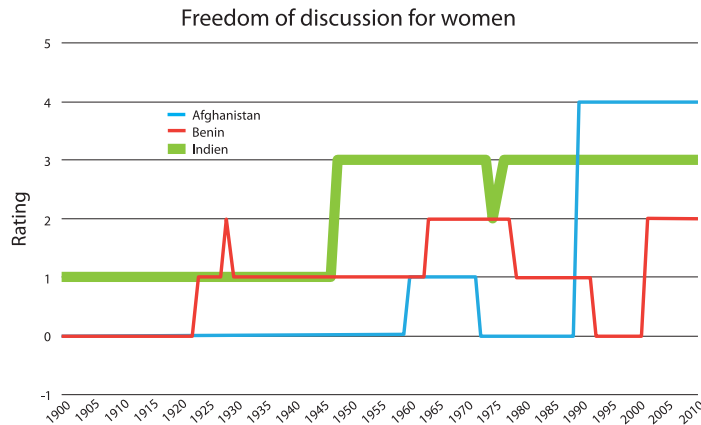
Förutom de fyra forskningsledningarna medverkar också 15 ledande demokratiforskare som projektledare samt 31 regionala ledare. Dessutom fungerar 194 forskare som koordinatörer för arbetet i de olika länderna.

- Det vi mäter är hela 329 indikatorer på demokrati, förklarar Staffan Lindberg. Av dessa handlar 152 om rena fakta, som hur konstitutionen ser ut, hur många partier landet har, om folkomröstningar är vanliga och så vidare. De övriga 177 faktorerna är helt nya för vårt projekt och handlar om sådant som inte brukar komma med i undersökningar eftersom de är svåra att sätta siffror på. Men för att ändå göra det icke-observerbara mätbart tar vi hjälp av drygt 4 000 experter, 20 för varje land, som svarar på sådant som man måste vara väldigt kunnig om landet för att bedöma. Det kan handla om ifall människor känner sig oroliga för att uttrycka en åsikt, om det förekommer tortyr i fängelserna, om utbildningssystemet fungerar för alla, om det bara är en liten välutbildad grupp som bestämmer medan massan inte har något att säga till om, och så vidare. Det är ju dessa svår-fångade frågor som är de viktigaste egentligen, alltså hur systemet faktiskt fungerar för vanliga människor i deras vardag.

Experterna för varje land utgörs av 60 procent nationella forskare och 40 procent internationella. Även om de nationella experterna oftast bor i de länder de rapporterar om, finns undantag.

- **I VISSA DIKTATURER** måste experterna bo utanför landet, dels för att vi inte kan garantera deras säkerhet, dels av vetenskapliga skäl. En observatör i Nordkorea eller Saudiarabien kanske måste ljuga för att inte utsättas för fara och lämnar därmed rapporter som inte går att använda.

Projektet innehåller också en historisk dimension. Data samlas nämligen in från år 1900 till idag, från så många länder det går, vilket gör det möjligt att följa demokratis

framväxt i olika stater och regioner.

Men varför är det då så viktigt att mäta olika aspekter av demokrati?

- Bland annat för att öka förståelsen för att demokrati är något komplicerat, inte en gång för alla givet, påpekar Staffan Lindberg.

- Det finns styrkor och svagheter i alla system. Vill vi ha en demokrati där individen har mycket att säga till om eller vill vi istället betona betydelsen av jämlikhet? Det är viktiga frågor bland annat när vi diskuterar demokratibistånd eller stöd till utvecklingen av civilsamhället i olika länder.

Vissa resultat kommer kanske att uppfattas som provocerande. Exempelvis kan det tänkas att yttrandefriheten var större i en del länder när de var kolonier eller att Botswana är bättre än Sverige när det gäller deltagardemokrati.

Men finns det då inte en risk att hårda diktaturer, som exempelvis Nordkorea, kan använda projektet för att visa att de faktiskt är bra på åtminstone något, exempelvis kanske likvärdig skola eller hälsovård?

Inte alls, menar Staffan Lindberg.

- Tvärtom kommer omänskliga diktaturer att avslöjas ännu bättre. Idag kan exempelvis Nordkorea hävda att de har yttrandefrihet eftersom inga journalister där sitter i fängelse. Vårt projekt kommer tydligt att visa att det istället beror på att regimen är så hård att ingen som helst kritik är möjlig att föra fram.

Alla data finns samlade i Varieties of Democracys världiga databas.

- Och allting blir öppet för vem som helst att ta del av, det enda som är hemligt är identiteten på våra 4 000 nationella exper-

Hur fungerar Varieties of Democracy i praktiken? Gå in på <https://v-dem.net/DemoComp/en/visualizations>. Där kan du välja vilka länder du är intresserad av samt vilken demokratifråga du vill veta mer om. Vi har valt att undersöka hur det står till med kvinnors yttrandefrihet i Afghanistan, Benin och Indien. 0 innebär knappt någon yttrandefrihet alls medan 4 betyder full frihet att säga sin mening.

ter. Redan idag kan vem som helst titta på grafer och tabeller med resultaten för drygt 40 länder på vår hemsida med hjälp av våra onlineverktyg. Vi hoppas att databasen ger nya demokratier hjälp att diskutera vad de egentligen vill sträva emot och gamla demokratier redskap att analysera vad de uppnått.

Men inte minst viktigt för projektet är att öka intresset hos allmänheten för vad demokrati kan vara.

- Det finns starkt oroande tendenser att unga människor, både i USA och i Sverige, tycker att diktatur inte behöver vara så dåligt, berättar Staffan Lindberg. Det kan bero på ökad segregering och alltmer utanförskap men det är nog inte hela förklaringen. Så är demokrati värt att kämpa för? Det hoppas jag att Varieties of Democracy ska visa.

TEXT: EVA LUNDGREN

FOTO: JOHAN WINGBORG

VARIETIES OF DEMOCRACY

V-dem är det största samhällsvetenskapliga demokratiprojektet i världen någonsin, och mäter demokrati utifrån 329 indikatorer. Drygt 4 000 personer medverkar från världens alla länder. Förutom vanliga data om demokrati mäter man också exempelvis tillgång på utbildning, hälsovård och ekonomisk situation. Också historiska fakta från och med år 1900 ingår i projektet. Databasen, snart med över 22 miljoner data, kommer att vara öppen och gratis tillgänglig för alla. Ledare för projektet är Staffan I Lindberg, Göteborgs universitet, Jan Teorell, Lunds universitet, Michael Coppedge, Kellogg Institute samt John Gerring, Boston University.

Bland finansörerna finns Göteborgs universitet, Vetenskapsrådet, Sveriges Utrikesdepartement, Danska utrikesministeriet, Danska vetenskapsrådet, Europeiska kommissionen, University of Notre Dame samt Canadian International Development Agency. Läs mer: <https://v-dem.net/>. V-dem kommer att presenteras vid en internationell konferens i Göteborg den 25 oktober.

Welcome to the international café

The International Café takes place on the first Monday of every month 5pm-7pm.

It is an informal meeting place for international researchers, international staff, PhD students, their families and hosts.

Location: Ågrenska villan, Högåsplatsen 2, Gothenburg

More information in the calendar at www.gu.se/guestservices

UNIVERSITY OF
GOTHENBURG

ETT HAV

som angår oss alla

- Östersjön är inte bara ett Stockholms-hav utan ett hav för hela Sverige som alla måste ta ansvar för, säger Anders Omstedt, professor i oceanografi, som ägnat 30 år att studera detta område.

VI VÄJER FÖR träd och nyponbuskar och det knastrar lätt under sandalerna när vi tar oss fram på den slingrande grusstigen ute på Näset. Några hundra meter bort ligger det man skulle kunna kalla Östersjöns yttersta utpost.

– Östersjön sträcker sig ju ända till Göteborg, hela Kattegatt är en del av Östersjön, det är där allt av Östersjöns djupvatten bildas, säger Anders Omstedt.

Efter en kort promenad genom buskagen når vi en havsvik, vågorna kluckar lite rofyllt, det luktar svagt av tång men mest av allt doftar det sommar. Anders konstaterar att ”det är lugnt idag” och vi sätter oss ner på den sträva men varma klippållarna. En enstaka båt syns vid horisonten annars är det stilla. Desto större kontrast att tänka att havet faktiskt är en hotad resurs. Det är en annan verklighet idag än när Tjorven och Pelle hoppade över bergshällarna vid Saltkråkans vikar, som då var fyllda av liv.

- JAG HAR FORSKAT I decennier om Östersjön och jag ser hur hela den här fantastiska naturresursen blir allt sämre och mer exploaterad, säger Anders.

Att han som forskare vid Göteborgs universitet studerar Östersjön är inte märkligt, anser han. Ingen ifrågasätter varför astronomer studerar stjärnorna trots att de inte bor vid dem.

– Det handlar inte om var man bor utan om att förstå viktiga processer. Vi kan lära oss mycket av Östersjön, speciellt hur hav och land är sammankopplade, säger Anders.

Östersjön står inför stora påfrestningar: övergödning, rovfiske och klimatförändringar. Men värst är den bristande skötseln av havet. Vi har inte lyckats få en bra förvaltning utan istället kämpar många intressen

mot varandra. Den politiska kontrollen är svag och ekonomiska intressen styr, anser Anders.

– Det är som om vi har en rövarmentalitet och tror att havet är en fri resurs, när det är något vi måste förvalta med försiktighet.

Anders engagerade sig i början av 90-talet i Baltex, ett nätverk av marina forskare från Östersjöländerna. Meteorologer, hydrologer, oceanografer och andra forskare beslöt att samarbeta i kampen för ett friskare hav och tillsammans studera sambanden mellan hav, land och atmosfär.

HAN BÖRjade SIN karriär på SMHI på 70-talet och fick där så småningom ansvar för doktorander och han har fortsatt det arbetet på Göteborgs universitet. Anders har handlett doktorander i studier om övergödning, tillrinning och atmosfärens påverkan på Östersjön men också kolsystem och försurning, vatten och värmebalans och hur miljön i Östersjön sett ut historiskt.

– Genom Baltex har doktorander från Göteborgs, Stockholms och Uppsala universitet samt KTH fått en internationell och intressant forskningsmiljö, säger Anders.

Det är en lugn och ljus sommarförmiddag där på klippållarna. Anders verkar trivas, han är en naturmänniska, paddlar kajak och vandrar gärna. Två måsar bryter plötsligt tystnaden, skränar högt och dyker ner mot vattenytan.

ÅR 2001 TILLTRÄDDE Anders en professur i geosfärdynamik finansierad av Vetenskapsrådet. Ungefär samtidigt kom han i ledande position inom Baltex. Men redan 1995 var han med och ordnade den första Baltex-konferensen i Visby. I juni invigde han den sjunde konferensen i Borgholm på Öland då tjugo års Baltex-forskning summerades och ett nytt program antogs för de närmaste tio åren. Kungen var där och Anders höll i välkomstermonin. Efter ett decennium som ordförande i Baltex lämnar han nu i år över ledarskapet till

professor Markus Meier vid SMHI.

– När jag sammanfattar de tjugo åren med Baltex tar jag främst till mig alla givande kontakter vi fått genom spännande, engagerade och kunniga personer i vårt nätverk som omfattar forskare i hela norra Europa, från Storbritannien till Vitrysland. Samtidigt har vi lärt oss väldigt mycket om våra kusthav under den här tiden.

PÅ NÄSET SYNS inte en människa, vårt enda sällskap är måsar och andra havsfåglar, men att storstan är nära märker vi när en helikopter med ett dovt muller flyger tvärsöver viken.

Under tjugo år har mycket hänt i länderna kring Östersjön och forskningen har påverkats av den politiska utvecklingen i området. När Sovjets politiska system rasat samman i början av 90-talet fanns ingen politisk struktur eller pålitlig förvaltning i landet. Många försökte snabbt komma över forskningsdata från framgångsrika forskare. Västländer köpte data och i vissa fall publicerade sig forskare på dessa.

– Forskare från USA åkte till exempel och hämtade alla driftsdata från Arktis som Sovjet samlat ihop. Men i Baltex bestämde vi oss tidigt för att vi inte köper data. Data ska vara fri och tillgänglig och ska inte köpas och säljas som det blev när Östblocket föll, säger Anders.

Han är en forskare som vill bygga broar mellan naturvetenskaplig och samhällsvetenskaplig forskning. Som vetenskaplig koordinator på Havsmiljöinstitutet vid GU arbetar han med att bygga upp en ny guide för översiktlig kunskap om havet.

- VI ÄR MITT INNE i en informationsexplosion. Problemet är att alla forskar på sitt, någon är expert på tidserier i Gullmarn, någon på Bottenviken, men det finns ingen översiktlig information, säger Anders.

Till hösten lanseras därför Havsmiljöinstitutet Havsport: Guide till marina tidserier, ett verktyg som ska

»Det är som vi har en rövarmentalitet och tror att havet är en fri resurs, när det är något vi måste förvalta med försiktighet.«

”

ge en översikt över både naturvetenskapliga och samhällsvetenskapliga tidserier. Det kan gälla utvecklingen av salthalt, temperatur, is, fosfor, kväve, siktdjup, fisk men också samhällsdata som fisk- och köttkonsumtion.

UNDER DE SENASTE decennierna har forskningen kring Östersjön utvecklats starkt. I Baltex började man med grundforskning, hur havet fungerar i relation till land och hur atmosfären samspekar med vatten och värmebalans. Forskarna startade med grundläggande frågor som så småningom ledde fram till användbara verktyg som kan vara till hjälp i förvaltningen av Östersjön. Idag finns modeller som kan användas för att avläsa historien och förutspå olika framtidsscenarioer.

– Helt klart är att om vi inte gör något kommer vi att få fler syrefria bottenar, surare hav, varmare vatten och stora påfrestningar på ekosystemen. Men om vi minskar utsläppen av närsalter från jordbruk och städer

och samtidigt reducerar koldioxidutsläppen i atmosfären kommer vi att kunna få ett betydligt hälsosammare hav.

VI TITTAR UT över det öppna kustlandskapet. Vid horisonten smälter hav och himmel ihop. Anders Omstedt är optimist och anser det är möjligt att restaurera Östersjön.

– Vi har lärt oss att små åtgärder kan ge snabba effekter. Det ser vi inom fiskeriet. Begränsar man fisket så kan man återställa fiskbestånden inom några år, när det gäller övergödningen kan det ta några decennier. Så det är absolut upp till oss om vi vill få Östersjön till ett hälsosamt hav, säger Anders Omstedt.

TEXT: CARINA ELIASSON

FOTO: JOHAN WINGBORG

ANDERS OMSTEDT

YRKE: Professor i oceanografi.

BAKGRUND: Doktor i oceanografi 1983, docent 1990, gästprofessor 1997 och professor 2001.

ÅLDER: 63 år.

BOR: Guldheden i Göteborg.

FAMILJ: Gift med Britt, tre barn mellan 18 och 23 år.

OKÄND TALANG: Drömförståelse.

HUR VÄL FUNGERAR

Sedan 36 år tillbaka säger högskolelagen att universiteten måste informera allmänheten om sin forskning. Sedan 1996 ska man dessutom samverka med samhället. Men hur väl fungerar detta i praktiken? Det kan vetenskapsteoretikern Dick Kasperowski svara på.

Tillsammans med din kollega, Fredrik Bragesjö, har du genomfört landets första mer omfattande historiska genomgång av den tredje uppgiften. Bland annat avslöjar ni ett antal myter, eller hur?

– Ja, det finns en massa uppfattningar om den tredje uppgiften som egentligen aldrig undersökts ordentligt, trots att lagen kom till för drygt 35 år sedan. För att ta reda på vad som faktiskt är sant har vi har letat i dammiga arkiv och studerat hundratals handlingar. Och det vi kommit fram till är en mycket mer komplicerad bild än den gängse.

En påstådd sanning är att den tredje uppgiften inte är meriterande. Men det stämmer inte, säger ni?

– Nja, det är inte så enkelt. Vi har exempelvis undersökt handlingar kring professorstillsättningar vid Göteborgs universitet under två perioder: 1977–1982 samt 1996–2002. Och våra resultat pekar åt lite olika håll. Av de 126 utlysningar vi gått igenom är det bara i 18 fall som annonsen ställer krav på att den blivande professorn ska ägna sig åt forskningsinformation. Och det är ju anmärkningsvärt med tanke på att detta är en skyldighet universiteten har, enligt högskolelagen.

– Å andra sidan redovisar forskarna ändå ofta att de ägnar sig åt vad de kallar för populärvetenskap eller forskningsinformation, trots att det alltså inte efterfrågas. De beskriver då den tredje uppgiften som en del av sin undervisning.

– De sakkunniga, som ska bedöma ansökningarna, uppfattar dock ofta den tredje uppgiften som exempel på forskningsmässig bredd, snarare än pedagogisk skicklighet. Och om det är en framstående forskare som

sökt tjänsten uppfattas hans eller hennes förmåga att popularisera som något värdefullt. I ett ärende vi tittat på beskrivs exempelvis forskarens populärvetenskap som så betydelsefull att den nästan betraktas som riktig vetenskap.

– Det är när den sökande inte är en lika meriterad forskare som populärvetenskapliga bidrag mest ses som en belastning, som något mindre seriöst. För vid professors-tillsättningar väger både pedagogiska och samhällseliga insatser lätt, det är forskning som gäller.

Men många som söker till professorstjänster berättar alltså om sina insatser inom populärvetenskap, trots att det inte krävs. Varför då, tror du?

– Ja, det kan man undra. Men forskare är nog helt enkelt intresserade av att förmedla kunskap till allmänheten, trots vad som ibland påstås. När forskare någon gång säger något om sina bevekelsegrunder så nämner de förtroendet för vetenskapen som viktigt.

1985 skrevs det in i högskoleförordningen att forskningsinformation ska vara meriterande vid tjänstetillsättningar. Vilken effekt fick det?

– Ingen alls. Inte i vårt material i alla fall. Varken annonser eller ansökningar verkar ha påverkats. Det är till och med så att det populärvetenskapliga inslaget börjar minska vid slutet av 1970-talet. Då kommer nämligen direktiv om att innehållet i ansökningarna måste begränsas. Tidigare skickade man in mängder med handlingar, nu tvingas de sökande välja högst tio texter för bedömning. Och då tar de inte längre med det populärvetenskapliga materialet.

Så trots att lagen betonar vikten av forskningsinformation motverkar nya administrativa rutiner en bedömning av just detta.

Tredje uppgiften kom till för att minska universitetens isolering från övriga samhället och göra vetenskapen tillgänglig för alla. Det var åtminstone vad jag trodde. Men inte heller det stämmer riktigt, menar ni?

– Återigen är det mer komplicerat än så. Faktiskt handlade tredje uppgiften snarare om att ta tillbaka forskningen till universiteten. Under 1960-talet, då feminismen samt freds- och miljörelsen börjat ifrågasätta etablerade sanningar, kom nämligen alltmer forskning att hamna på andra aktörer än universiteten. Exempelvis Brottsförebyggande rådet och byggsektorn anlätade forskare. Dessa kom visserligen från universiteten men, enligt somliga kritiker, höll de inte den kvalitet som den traditionellt granskade universitetsforskningen gjorde.

– Universiteten sysslade nu med att massutbilda och den kritiska samhällsteorin stod högt i kurs. Många bildade sig en egen uppfattning, som kanske stred emot vad som lärdes ut på lärosätena. Samtidigt behövde universiteten rekrytera bättre till tekniska och naturvetenskapliga utbildningar. Tredje uppgiften handlade därför i hög grad om att återskapa förtroendet för universitetet och ta tillbaka initiativet.

Ni påpekar också att ett problem med den tredje uppgiften är att den är så svår att definiera.

– Ja, och det har också funnits en dragkamp om vem som har rätt till folkbildningen. Vi har exempel på att det funnits en tävlan om lärarresurser mellan folkbild-

Faktiskt handlade tredje uppgiften snarare om att ta tillbaka forskningen till universiteten.

”

TREDJE UPPGIFTEN?

ningsrörelsen och universiteten. För om alla duktiga lärare börjar undervisa på ABF får de ju mindre tid att ägna sig åt universitetsstudenterna.

– Dessutom finns problemet att den tredje uppgiften är konstruerad så att den är omöjlig att uppfylla. Det går ju alltid att informera mer och öka samarbetet ytterligare.

Från att ha betonat forskningsinformation har den tredje uppgiften alltmer kommit att handla om samverkan med näringslivet, lagen omformulerades ju 1996. Och det är väl nytt och kontroversiellt, eller?

– Nej, faktiskt inte. För samtidigt som många anser att trovärdig forskning måste vara fri från ekonomiska eller politiska intressen, har samverkan med samhället alltmer funnits. På 1950-talet blev ju Harpsund känt som den informella mötesplatsen mellan regering, näringsliv och högskolan. Men våra lärosäten har faktiskt samverkat med industrin längre än så, åtminstone sedan mellankrigstiden.

När det gäller forskning finns ju etablerade traditioner om hur kvalitet ska mätas, exempelvis genom att räkna antal artiklar eller citeringar i prestigetidskrifter. Går det att hitta ett liknande system för att mäta engagemang i samhället?

– Det är det som är frågan. Hur ska man bedöma alla offentliga föreläsningar, debattartiklar, tv-framträdanden, kvällskurser och allt möjligt annat som forskare ägnar sig åt?

– Kanske kan den moderna tekniken ge svar? För alltmer populärvetenskap och forskningsinformation sker ju på Internet. Och varje gång vi gör något på nätet lämnar

»Och varje gång vi gör något på nätet lämnar vi digitala spår.«

”

vi digitala spår. I USA och England talar man redan om hur en forskares ”social impact”, sociala inverkan, kan mätas exempelvis genom att undersöka hur ofta han eller hon förekommer i en politisk debatt. På liknande sätt skulle vi kunna beräkna hur många gånger en forskare nämns i riksdagen eller bidrar i diskussionen om 5:2-dieten. Ännu enklare är att helt enkelt googla på några forskares namn och jämföra antalet träffar. I Sverige har Vetenskapsrådet och Vinnova nu fått ett uppdrag av regeringen. De ska utforma en modell för resursfördelning som beaktar forskningens relevans och nytta för samhället.

– Kommer de nya möjligheterna att mäta forskarnas samhällsengagemang att påverka exempelvis framtida utlysningar och verksamhetsuppdrag? Det vore en intressant utveckling.

Fredrik Bragesjö och du har ägnat två år åt att rota i arkiv. Har ni fått all information ni var ute efter?

– Nja, vissa arkiveringsrutiner har ställt till med problem. Det är exempelvis så att endast ansökan från den person som får en tjänst arkiveras, alla andra återsänds till de sökande. Det går förstås att få en bild av vilka de andra är genom att studera de sakkunnigas utlåtanden, som däremot sparas.

Och i de fall tillsättningen överklagats finns också övriga ansökningar med. Men annars kan jag tycka att det är anmärkningsvärt att administrativa rutiner begränsar vad som går att forska på. Men vi har fått ovärderlig hjälp av olika registratorer som gjort det möjligt att skanna hundratals dokument.

Forskningsprojektet ska också bli en bok. När kommer den?

– Det vet vi inte än eftersom vi ännu inte är helt klara med allt redigeringsarbete. Så snart som möjligt. Men arbetstiteln är *Bilda eller samverka: om hur universitetens tredje uppgift format demokrati, samhälle och medborgare*.

**TEXT: EVA LUNDGREN
FOTO: JOHAN WINGBORG**

FAKTA

I projektet *Det förvetenskapligade samhällets demokrati: om vetenskapligt medborgarskap i den tredje uppgiftens historia, 1977–2007* har vetenskapsteoretikerna Dick Kasperowski och Fredrik Bragesjö bland annat gått igenom handlingar i samband med professorstillsättningar vid Göteborgs universitet under två perioder: 1977–1982 och 1996–2002. Projektet finansieras av Vetenskapsrådet.

Den tredje uppgiften, att informera om forskning, skrevs in i högskolelagen 1977. Tredje uppgiften blev befodringsgrundande 1985 och 1997 blev även samverkan med samhället en del av uppgiften. Sedan 2009 ska tredje uppgiften vara integrerad i övrig verksamhet och forskarna i än högre grad bidra till att vetenskapliga resultat kommer samhället till nytta.

Bränningarnas drottning

Kerstin Persson Wayne arbetar dagligen med ljud. Att ibland få sätta paddeln i vattnet och ge sig iväg ut till havs betyder mycket.

– Jag är öppen för alla typer av fysisk aktivitet, gärna i kombination med naturupplevelser och tystnad.

KERSTINS LJUSBLÅ Nigel Foster-kajak ligger lockande vid strandkanten och väntar på att få komma i vattnet. Tillsammans med sambon Björn, som en gång väckt hennes intresse för kajaking, ska hon ut till Valö i Göteborgs skärgård.

– Det är blandningen av utmaning och naturupplevelser som drar in mig i kajakens värld. Den är enkel och okomplicerad utan omställningstid. Bara packa, sjösätta och paddla iväg ut bland kobbar och skär. Glida fram på de flesta ställen, det är tyst och fint. Kanske dyker några sälar upp som guppar omkring kajaken. Underbart. Jag är i nuet hela tiden och jobbet är långt borta.

När Kerstin paddlar har hon inte någon bestämd sträcka som ska tillryggaläggas utan hon tar dagen som den kommer.

– Det blir en jordnära och primitiv livsform. Men här finns också utmaningen och spänning med vågor, väder och vind som gör att jag inte blir uttråkad.

Att paddla kräver mycket teknik och uthållighet.

– Det behövs inte så mycket styrka utan det är viktigare att man är seg som i ett maratonlopp. Armarna jobbar mest, så på vintern tränar jag crawl och ibland lite annan styrketräning.

FÖR ATT STYRA använder Kerstin kroppen och paddeln.

– Kajaken har skarpa kanter, vilket gör att du kan luta dig åt sidan för att svänga men inte för mycket för då går du runt. Skäddan, en styrfena, sitter bak undertill för att hålla kursen för paddling i vind.

Packutrymmet är förvånansvärt stort och all den mat som behövs för en tur på några dagar får plats.

– Energigivande paddelmat kan vara kantareller, egenhändigt plockade och torrade, i krämig sås med timjan, persilja och chili samt pasta och sallad. Färska råvaror är prioriterade.

Kajaken är tillverkad i glasfiber vilket gör den väldigt lätt, cirka 24 kilo.

– Jag sitter nära vattnet och kan följa med vågorna då formen är låg och smal, förklarar Kerstin. Samtidigt måste jag hela tiden vara fokuserad och veta var vågen är i förhållande till kajaken för att ligga rätt och gå med den när den kommer. Cirka 45 graders vinkel mot vågen fungerar bäst.

EN DEL AV UTRUSTNINGEN som behövs är flytväst, vattensäckar, kompass och sjökort vilka man har framför sig i sittbrunnen.

– Efter varje tur sköljer man av kajaken och vid behov vaxar man, säger Kerstin. Kapellet är gjort av neopren och det trär jag på mig innan jag kliver i. Eftersom det sitter tajt över sittbrunnen är där torrt och varmt. Slår jag runt är det viktigt att det sitter kvar och måste jag ta mig loss är det nödvändigt att strippen sitter utanpå då det är den jag drar i. I sommar har jag övat eskimåsväng, eller roller, som det även kallas hemma i Viaredssjön. Ett moment är att kunna behålla sinnesnärvaron då jag är under vattnet. Paddeln är jätte viktig då den hjälper mig komma upp.

Kerstin arbetar med forskning kring hur ljud påverkar människan i boendemiljöer, skolor och arbetsliv och berättar hur hon kunnat koppla ihop paddlingen med sitt arbete.

– En sommar skulle jag förbereda mig för en presentation om vindkraftverksljud. Jag blev så fascinerad av vattnets rörelse kring paddeln. När den går genom vattnet ser man alla vattenvirvlarna och det är exakt samma sak som ger upphov till ljudet kring rotorbladen på vindkraftverken.

Färden går ofta till norra Bohuslän, framför allt Kosters varierade skärgård.

– Där är sagolikt vackert med många öar och klart vatten. Med en smäcker kajak är det lätt att gå in i grunda vikar eller spännande att korsa Kosterfjorden. Djupet på cirka 240 meter gör att höga vågor bildas när botten grundar upp.

Under hösten är Vinga ett annat populärt mål.

– Där sover vi under bar himmel. Vid klart väder sveper fyren mäktigt över

FOTO: JOHAN WINGBORG

KERSTIN PERSSON WAYE

YRKE: Professor på institutionen för medicin, avdelningen för samhällsmedicin och folkhälsa, enheten för arbets- och miljömedicin.

FAMILJ: Tre söner och sambo.

BOR: I Hultafors.

ÅLDER: 54 år.

FAVORITMAT: Färska primörer, fisk och skaldjur.

SENAST LÄSA BOK: *Hotellet i hörnet av bitter ljuv*, Jamie Ford.

SENAST SEDDA FILM: *Apflickorna*.

FAVORITÅRSTID: Alla årstider.

FAVORITLJUDET: Storlommens läte en tidig försommarmorgon.

VÄRSTA OLJUDET: Ljudet av vattenskotrar.

LÄS MER: www.kanot.com.

himlen när man tittar upp mot stjärnorna. Riskmomentet är fartygen på Rivöfjorden som man måste korsa. Man ligger och guppar och håller utkik efter fartyg, sen passar man på när det är fritt. Med kajaken är det farligaste som kan hända att man blir påkörd av en större båt, inte stormen eller vågorna.

Till de vackraste minnena hör midnattspaddlingen i mareld.

– Guldregn följde med paddeln varje gång man tog upp den. Det såg ut som ett

guldstråk i vattnet efter gruppen. Jag har också häftiga minnen av upplevelser vid norska kusten när det var väldigt höga vågor. Eller som den gången vi hamnade i dimma.

Solen skiner, vattenytan är lugn och det är gott i luften. Det börjar bli dags att ge sig iväg ut på havet. Nya äventyr väntar.

TEXT: HELENA SVENSSON

FOTO: PRIVAT

KONSTBETRAKTELSE N°4

Fru Ekblads hopp, Irina Gebuhr, (f. 1957)

Storlek: H 100 cm x L 146 cm

Material: Olja och kol på duk

Placering: institutionen för journalistik, medier och kommunikation

PLASK! FRU EKBLAD HOPPAR I VATTENPÖLEN och vatten stänker. Ett äntligen! Dropparna far genom luften. En snigel dricker vatten som landat, en med hus drar sig närmare.

Kläanningstyget är mönstrat med ekblad som återfinns på båda sidorna i målningen. Bredvid står en medelålders kvinna och en flicka och tittar på. Flickans ansiktsuttryck är glädje, hon ser ut att hålla tummarna och heja på. Kvinnan ser häpen och frågande ut som om hon tänker: "Vad håller hon på med, hur vågar hon?"

Tre generationer i en miljö som bär drag av traditionell japansk trädgård. Här skymtar tehus fram. Stenplattor att gå på. Fru Ekblad har tagit klivet ner i vattenpölen och är nu på väg att sätta foten på en av stenarna. De leder oss in i målningen, till något diffust. Motivet vilar på ett obestämbart underlag. Färgerna i målningen är diskret marinblått, svart, grönt och grått med inslag av guldbrunn.

Om målningens innehåll finner jag inte så mycket, mer än att Irina Gebuhr har en värld av kvinnliga gestalter som återkommer i hennes motivkrets. I verket *Fru Ekblads hopp* är det trion Lilla Lisa, Tant Fritzie och den stadiga tanten. Temat, att trampa i vattenpöl, återkommer i hennes målningar. Budskapet i detta konstverk tycker jag kan vara flera: det är aldrig för sent att ta steget du längtat efter, det är bäst att passa på eller ha kul! Oavsett känns målningen positiv och befriande.

TEXT & FOTO: HELENA SVENSSON

Vem får bli prefekt?

VID REKRYTERINGEN AV ny prefekt till institutionen för globala studier så fick vi besked att prefekt inte kan rekryteras externt trots att Göteborgs universitet enligt Vision 2020 ska "satsa på extern och särskilt internationell rekrytering vid alla nyanställningar". Flera skäl har uppgetts i debatten, men jag finner dessa motiveringar bristfälliga och efterlyser ett förtydligande av arbetsordningens regler.

Det ursprungliga argumentet för en intern rekrytering var att förtrogenhet med GU:s organisation är nödvändigt. Argumentet är bristfälligt då det mycket väl kan finnas personer med stor erfarenhet av GU som för närvarande är anställda vid ett annat universitet. Erfarenhet från ledningsuppdrag vid andra svenska universitet med snarlik organisatorisk uppbyggnad bör rimligen vara en likvärdig merit. Önskvärd kompetens kan dessutom inte begränsas till endast denna aspekt. Jag menar att det mest ändamålsenliga vore att rekrytera prefekt genom utlysning på nationell nivå. Då uppfylls kravet på förtrogenhet med svenska språket, universitetsadministration, akademiska traditioner, o.d. samtidigt som rekryteringsprocessen är öppen och konkurrensutsatt, likt rekrytering av doktorander och professorer.

HUVUDSKÅLET TILL ATT globala studier inte kunde rekrytera externt var påståendet att arbetsordningen förbjuder extern rekrytering av prefekt. Jag har letat i både den nya arbetsordningen och övergångsreglerna utan att finna något stöd för detta. Arbetsordningen beskriver vem som har rösträtt och nomineringsberättigade men anger inga restriktioner för vem som kan nomineras och väljas. Arbetsordningen behöver med andra ord kompletteras med en formulering om valbarhet. Jag ser inga skäl till att begränsa valbarheten. Val av prefekt kan mycket väl ske på liknande sätt som rektor. Rekrytering av rektor har åtminstone tidigare inkluderat GU-externa sökande.

Jämförelsen med rektorsval undergräver också argumentet att prefektskap inte kan utlysas externt då det är ett uppdrag och inte en tjänst. Varför kan i så fall uppdraget som rektor utlysas externt?

Skillnaden mellan uppdrag och tjänst är inte heller glasklar, åtminstone inte för mig, i synnerhet inte när jag tänker på mina erfarenheter av att vara doktorand. Utbildningsbidrag är inte en tjänst. Doktorandtjänst är en tjänst. Men inte en anställning? Doktorander är ju studenter och inte anställda. Mina förtroendeuppdrag gav förlängning av doktorandtjänst. Men först efter en lång tvist med universitetsjuristen som hävdade att förtroendeuppdrag för doktorander kompenseras med en förlängning av doktorandutbildningen men inte en förlängning av doktorandtjänsten. Om möjligt så borde skillnaden mellan uppdrag och tjänst förklaras på ett pedagogiskt sätt för jag är nog inte den enda som är förvirrad.

ETT SLAGS KOMPROMISSARGUMENT har också framförts i diskussionen; att utlysning av prefektskap först måste ske internt, men att i det fall som ingen lämplig kandidat nomineras så kan utlysning ske externt i en andra omgång. Inte heller detta nämns i arbetsordningen.

ANDREAS BJURSTRÖM
UNIVERSITETSADJUNKT VID INSTITUTIONEN FÖR
GLOBALA STUDIER

Krönika

Utan hjärta är man hjärndöd

DET HAR GNÄLLTS MYCKET inom universitetet de senaste åren. Ja, det har väl alltid gnällts, och skall gnällas, från universitetshåll, men de senaste åren har fokus varit på OH. Det har alltid handlat om egen OH, även om gnället omformulerats till en principiell fråga och aldrig lett till handling.

Jag beslöt mig därför förra året för att gräva där jag står och starta projektet BLACK 12. Titeln, och arbetet, är naturligtvis inspirerad av RED 10 och BLUE 11, och syftet var att försöka besvara frågan vad våra OH används till. Eftersom det handlat om ett ensamarbete – mindre modiga män och kvinnor var inte särskilt intresserade av att hjälpa till – valde jag att fokusera på Pam Fredmans och Per Cramérs resor och representationer under perioden 2011–2013. "Resultatet" presenterades den 10 september i en GRI-rapport, 2013:1, som kan, och bör, laddas ner gratis från Gupea.

NÄR JAG I BÖRJAN av min forskarkarriär skrev på min avhandling hamnade jag till slut i Frankfurtskolan, i ideologikritiken. Jag letade svar på de då för mig märkliga frågor empirin tvingade fram: Varför ljuger makten så ohämmat och varför behöver de aldrig ta ansvar? Och varför är rätt svar på tentan så kontradiktoriskt i förhållande till vad dessa "höga" jurister – en gång föremål även för min djupaste respekt – lite nedlåtande klargör "måste" vara rätt svar i praktiken?

Ideologikritiken, i Frankfurtskolans tappning, var aldrig något jag valde, det var inte frukten av ett intellektuellt övervägande: det var helt enkelt det enda möjliga för att inte vara en lort.

EMPIRI är ideologikritikens starkaste vapen, och därför det som hotar värdesystemets parasiter mest. Kunskap ställer krav och medför ansvar, två av de mest hotfulla ingredienserna för makthavare i varje kollegial organisationsform. Empiri visar kanske inte självständigt på sanningen – empiri är ju teoriimpregnerad – men den avslöjar obönhörligt lögnen. Drar helt enkelt ner brallorna både på makthavare och dem som valt att leva sitt liv för att behaga desamma. Som jag påpekade i mitt tal till Ingrid Segerstedt-Wiberg på hennes 90-årsdag: "Det som förefaller stå på spel är kontrollen över ett system grundat på belöningar och beskydd. Inget är därför så farligt – och så avslöjande – för den politiska hegemonin som att bygga sociogram: gör det ... runt vilket ... svårförståeligt fenomen Ni så önskar (...) så finner Ni de mest spännande svar i all deras enkelhet. Retorik är här just bara retorik, värden är just bara instrument för manipulation, inget man har plikt gentemot: lojaliteten gäller mot den egna och vänners etablerade position, inte mot värden."

FOTO: JOHAN WINGSBORG

DE SENASTE DECENNIERNA har universitetet kommit att bli makthavarnas viktigaste legitimeringsinstrument. I det nya pratlandet, överbefolkat av kommunikationsdirektörer och pr-byråer, finns det gott om forskare som gärna ställer upp med att behaga. Ja, ja, de gnäller alltjämt så gärna, och talar ofta med djupt förakt både om makten och om andra kollegor, men har den "sociala kompetensen" att aldrig göra så när dessa är närvarande. De väljer sina strider, säger de, och pekar på att hjärna ersätter hjärta nu när de vuxit upp. De har förtvinat även intellektuellt så till den milda grad att de inte förstår att utan hjärta är man hjärndöd!

IDEOLOGIKRITIKEN i Frankfurtskolans tappning har den fördelen att även om den inte hjälper oss att fastställa vad som är sant, låter den oss med säkerhet slå fast vad som är falskt. Till exempel universitetets värdegrund. Och detta hjälper oss i vart fall en bit närmaste sanningen. Om vi nu längre vågar bry oss om empiri, om läsaren orkar ta del av Black 12. Det är inget jag kräver. Det enda jag då kräver är att om ni ändå trots allt har kvar någon form av anständighet, håll då fortsättningsvis åtminstone er käft och sluta gnäll. Trots allt, om nu Gud finns, så är det vad man gör som räknas, inte antalet Ave Maria.

DENNIS TÖLLBORG
PROFESSOR I RÄTTSVETENSKAP
VID GOTHENBURG RESEARCH INSTITUTE (GRI)

ST

FACKFÖRBUNDET ST SEKTIONEN VID GÖTEBORGS UNIVERSITET

EN ARBETSPLATS – EN FACKFÖRENING

ST arbetar för att alla på arbetsplatsen, oberoende av utbildning, befattning och arbetsuppgifter samlas i en fackförening. Alla anställda har intresse av goda arbetsförhållanden och om alla arbetar efter samma mål blir det lättare att få igenom krav och få gehör för förslag och idéer. Att vara många ger tyngd bakom kraven och argumenten.

VÅR VISION

är att ST skall vara ett stöd för medlemmarnas individuella utveckling och vara arbetsplatsfacket för alla.

Den omfattande OMORGANISATION

som pågår på flera av våra arbetsplatser påverkar arbetsmiljön. Det är därför viktigt att du kontaktar ditt arbetsmiljöombud AMO, ditt lokala arbetsplatsombud AO eller oss direkt om det är något du tycker behöver diskuteras.

ANSVARET FÖR ARBETSMILJÖN

vilat i första hand på arbetsgivaren, men alla på arbetsplatsen måste hjälpas åt att se till att reglerna följs. Varje anställd har ett eget ansvar för att problem på jobbet blir lösta. Arbetsmiljö är en fråga om samarbete mellan arbetsgivare och arbetstagare.

ORGANISERA DIG FACKLIGT!

Att vara fackligt organiserad innebär en starkare ställning för dig som individ på arbetsplatsen. Om du är medlem i ST kommer dina fackliga representanter att göra sitt yttersta för att förbättra din lön, arbetssituation och anställningsvillkor. Medlemmar har också förmåner i form av försäkringar, rådgivning, förhandlingshjälp och mycket annat. Din position är mycket svagare om du är oorganiserad, eller organiserad i en fackförening som inte är verksam på Göteborgs universitet. Så tveka inte att ansluta dig till ST – fackförbundet för alla på arbetsplatsen.

Vi ser fram emot höstterminens **MEDLEMSDIALOGER** på Humanistiska, GF, och NAT med flera fakulteter.

TESTA OSS! Enklaste sättet att bli medlem är att Sms:a MEDLEM till 71370 eller gå in på vår hemsida och fylla i medlemsansökan www.st.org/om-st/bli-medlem På vår hemsida www.st.org/gu kan du även läsa mer om ditt medlemskap och se vad styrelsen engagerar sig i.

KALENDARIUM

10–11/10 Internat för förtroendevalda
23/10 Höstmöte på Humanisten

Läs mer på www.st.org/gu

Fackförbundet ST sektionen vid Göteborgs universitet | BESÖKSADRESS: Karl Gustavsgatan 12B, vån 4 | 411 25 Göteborg
POSTADRESS: Box 100 | 405 30 Göteborg | TEL: 031-786 1168 | FAX: 031-786 4815 | Du är alltid välkommen att maila oss på: st@gu.se
Besök hemsidan www.st.org/gu | om du loggar in kan du läsa protokoll o annat

Börja träna på Fysiken!

Du vet väl om att du som är anställd vid Göteborgs universitet har personalpris på Fysiken?

Multikort 280 kr/mån

Träna fritt på Kaserntorget, Gibraltargatan och Klätterlabbet.

Combikort 259 kr/mån

Träna fritt på 2 av våra anläggningar.

Singlekort 238 kr/mån

Träna fritt på 1 av anläggningarna.

Rabatten gäller vid beställning via länk. Har du inte länken? Kontakta Sofie.palm@fysiken.nu Priserna gäller autogiro 12 månader. Priserna gäller t.o.m. 31 dec 2013.

Vårt utbud

- Badminton
- Basket
- BODYBALANCE
- BODYCOMBAT
- BodyControl
- Challenge
- Cirkelträning
- CXWORX
- Cykel
- Dansklasser
- Funktionell Träning
- Gym
- Gympa
- Innebandy
- Innefotboll
- Klättring
- KraftTag
- Löpning
- Pilates
- Spökboll **Nyhet!**
- Stepklasser
- TABATA **Nyhet!**
- TriggerStretch **Nyhet!**
- TRX
- Vattenträning
- Volleyboll
- WOD
- Yoga

www.fysiken.nu

fysiken
något för alla

STIFTELSEN ANNA AHRENBERGS FOND

för vetenskapliga m.fl. ändamål

Anslag för vetenskaplig forskning om Göteborg och dess invånare inför stadens 400-årsjubileum 2021.

Stiftelsen Anna Ahrenbergs fond för vetenskapliga m.fl. ändamål har beslutat att för forskare bosatta i Göteborg göra riktade utlysningar om 1,5 miljoner kr/år varje höst från och med hösten 2013 till och med hösten 2017 för att stödja vetenskaplig forskning om Göteborg och dess invånare inför stadens 400-årsjubileum 2021.

Stiftelsen inbjuder därför forskare att under perioden 1 september–31 oktober 2013 inkomma med forskningsansökningar rörande något av följande allmänt hållna teman:

1. Göteborgs fysiska omvandling – människor, boende och näringsliv mellan åren 1920–2020
2. Göteborg som forsknings- och kunskapsstad mellan åren 1920–2020
3. Göteborgs moderna politiska historia mellan åren 1920–2020
4. Konst- och kulturliv i Göteborg under åren 1920–2020 och
5. Rättsväsende, kyrka, idrott och annat föreningsliv mellan åren 1920–2020

Ansökan får inte överstiga tre A4-sidor och ska innehålla redogörelse för vetenskapliga frågeställningar, tidigare forskning, teori, metod och material. Även tidsplan, budget, antalet deltagare i forskningsprojektet samt CV för huvudsökanden ska presenteras. Forskningsprojekten kan löpa på högst tre år. Anslagssumman kan fördelas på flera projekt så även mindre ansökningar är välkomna. I ansökan skall anges hur beviljade medel skall förvaltas.

För mer information

<http://www.annaahrenberg.com/ahrenberggoteborg.htm>

**NYA ANSTÄLLNINGAR
OCH DOCENTURER**

LEIF ANDERSON har utsetts till Kungliga Vetenskapsakademiens förste vice preses för perioden 1 juli 2013 till 30 juni 2016. Han är professor i hydrosfärsvetenskap med inriktning mot marin kemi och kommer förutom att bidra till akademiens ledningsgrupp och verksamhetens utveckling även leda kommittén för miljöfrågor.

MATS ANDERSSON är ny docent i botanisk cell- och molekylärbio- logi. Han forskar om hur växter försvarar sig mot sjukdomsframkallande mikroorganismer.

SARA ASPENGREN är ny projektledare vid Göteborgs universitetsbibliotek. Hon är doktor i zoofysiologi och har varit postdoktor på University of Illinois Chicago. Projektet syftar till att samordna och fördjupa universitetsbibliotekets forskningsnära stöd.

CAMILLA BJÖRKLUND är ny docent i pedagogik. Hon forskar om matematik i förskolan.

KRISTIAN BOLIN är ny professor i hälsoekonomi.

HERVÉ CORVELLEC är ny gästprofessor på Gothenburg Research Institute. Han forskar om etik inom näringslivet samt om infrastrukturfrågor.

DAVID CROUCH är ny gästlärare på JMG. Han kommer från en tjänst vid utrikesredaktionen på Financial Times där han främst bevakat Ryssland och Östeuropa. Han arbetar också på en bok om förhållandet mellan staten och medierna när kriget mot terror alltmer utnyttjas av myndigheter för att angripa medier.

ALI ENAYAT är ny professor vid institutionen för filosofi, lingvistik och vetenskapsteori och forskar om logik.

KLAS GRINELL är ny docent i idé- och lärdoms historia. Han forskar om föreställningar om islam och om museernas roll som demokratiska arenor.

ROLF HECKEMANN är ny professor vid sektionen för klinisk neurovetenskap och rehabilitering.

PER HOLMBERG är ny docent i nordiska språk. Han undersöker bland annat texter skrivna av gymnaster och har också medverkat i böckerna Grammatik med betydelse och Funktionell textanalys.

KERSTIN JOHANNESON, professor i marin ekologi, har blivit invald i Mistras nya styrelse. Mistra är en av Sveriges viktigaste finansiärer av miljöforskning.

Ledamöterna sitter i tre år.

STAFFAN LARSSON är ny professor i data- lingvistik. Han forskar bland annat om dialogsystem i fordon. Det handlar om att kunna köra bil samtidigt som man exempelvis messar, väljer låtlista eller får GPS-instruktioner.

JOHAN LING är ny docent i arkeologi. Han forskar om hållristningar samt om de metallnätverk som Skandinavien ingick i under bronsåldern.

MARIE PENY-DAHLSTRAND är legitimerad arbetsterapeut samt ny adjungerad professor vid sektionen för arbetsterapi och fysioterapi.

JAN AART SCHOLTE är ny professor vid institutionen för globala studier.

KARIN WAGNER är ny docent i konst- och bildvetenskap. Hon forskar om digital fotografi och visuell kommunikation. Hon har bland annat studerat sajter där människor lägger upp bilder från mobilkameror samt forskat om förpackningar.

Akademi Valand

Gustav Annerblom, amanuens
Erik Fernström, utbildningshandläggare

Enheten på arkiv och registratur

Michael James De Salazar, arkivarie
Anne-Marie Tawastehjelm, administrativ assistent

Högskolan för scen och musik

Victoria Brattström, doktorand
Christina Ekström, universitetsadjunkt
Monica Milocco, universitetsadjunkt
Birgitta Sandström, gästlärare

HDK

Kajsa G Eriksson, universitetslektor
Emma Gyllerfeldt, universitetsadjunkt
Chatarina Valenta, universitetsadjunkt

Institutionen för biologi och miljövetenskap

Christine Bacon, postdoktor
Ylva Heed, forskningsbiträde
Filip Käll, forskningsbiträde
Mark Ravinet, forskare
Daniel Simonsson, forskningsbiträde
Simon Tytor, forskningsbiträde
Alexander Zizka, doktorand

Institutionen för biomedicin

Yvonne Andersson, biträdande forskare
Kristina Björkman, laboratorieassistent
Susann Busch, forskare
Charlotta Eriksson, assistent
Erika Hoberg, ekonomibiträde
Emma Jonasson, biträdande forskare
Christine Lingblom, doktorand
Yiting Zhang, projektassistent

Institutionen för data- och informationsteknik

Richard Berntsson Svensson, universitetslektor
Romina Spalazzese, universitetslektor

Institutionen för didaktik och pedagogisk profession

Gunnel Mattsson, studievägledare
Ann-Katrin Swärd, universitetslektor

Institutionen för ekonomi och samhälle

Andrew Byerley, universitetslektor
John Lapidus, doktorand

Institutionen för filosofi, lingvistik och vetenskapsteori

Peter Georgsson, doktorand
Christos Koniaris, postdoktor

Institutionen för fysik

Afshin Houshang, doktorand
Johan Schött, forskningsbiträde

Institutionen för geovetenskaper

Olle Hallqvist, assistent
Vidar Klemedtsson, assistent
Haldor Lorimer-Olsson, assistent

Institutionen för globala studier

Katrina Hirvonen, doktorand
Patrik Oskarsson, universitetslektor

Institutionen för kemi och molekylärbio- logi

Petra Båth, forskningsbiträde
Camilla Forsman, forskningsbiträde
Ögmundur Vidar Runarsson, forskare
Hua Zhang, forskare

Institutionen för historiska studier

Sophie Bergerbrant, forskare
Niels Nörkjær Johannsen, forskare

Institutionen för kliniska vetenskaper

Jan Ekelund, statistiker
Matias Ekstrand, projektassistent
Petra Gunnarsson, ekonom
Narayanan Sampath Kumar, projektassistent
Emma Liljenfeldt, ekonom
Ann Nordström, administratör

Institutionen för kulturvetenskaper

Alexandra Fried, universitetslektor
Ingrid Lindell, universitetslektor
Lawrence Meirion Webb, universitetslektor
Boel Ulfsdotter, universitetslektor

Institutionen för matematiska vetenskaper

Andreas Rosén, universitetslektor
Johan Tykesson, universitetslektor

Institutionen för medicin

Emilie Andresson, projektassistent
Marcus Björck, administrativ assistent
Halla Björnsdóttir, doktorand
Staffan Hägg, gästlärare
Jenny Mårtensson, projektassistent
Erik Rådbo, projektassistent

Institutionen för nationalekonomi med statistik

Ida Muz, projektassistent
Kristofer Månsson, universitetslektor

Institutionen för neurovetenskap och fysiologi

Charlotta Lindwall Blom, forskare
Katarina Jood, universitetslektor
Mathias Kardell, statistiker
Milana Kokosar, projektassistent
Simon Sjödin, projektassistent
Johan Stockenberg, projektassistent

Institutionen för pedagogik, kommunikation och lärande

Marie Callenberg Nilsson, universitetsadjunkt
Annika Edholm Gustafsson, universitetsadjunkt
Charlotte Länzlinger, universitetsadjunkt
Ylva Odenbring, universitetslektor
Inga Pedersen Bjerre, universitetsadjunkt
Agneta Pihl, universitetsadjunkt
Åsa Sebestyen, provutvecklare
Charlott Sellberg, doktorand
Lisbeth Skarhall, universitetsadjunkt
Kristina Thorshag, universitetsadjunkt

Institutionen för pedagogik och specialpedagogik

Ulrika Arvidsson, provutvecklare
Jessica Bonnier, studievägledare
Angela Casale, universitetsadjunkt
Karmen Johansson, universitetslektor
Anna-Lena Lilliestam, universitetsadjunkt

Institutionen för sociologi och arbetsvetenskap

Elizbieta Korolczuk, forskare
Stina Larsson, universitetsadjunkt

Institutionen för socialt arbete

Elisabet Sernbo, universitetsadjunkt

Institutionen för språk och litteraturer

Nils Olof Ericsson, universitetsadjunkt
Malin Eskesjö Hansson, studievägledare
Yoko Mizufune, universitetsadjunkt
Mate Sall Vesselényi, universitetsadjunkt

Institutionen för tillämpad it

Dan Degerman, kommunikatör
Stefano Lanzini, assistent
Abdul Rahim Nizamani, assistent
Pavel Rodin, assistent

Institutionen för vårdvetenskap och hälsa

Frida Lundin Gurné, doktorand
Mattias Munnich, projektsamordnare
Stefan Nilsson, universitetslektor

Juridiska institutionen

Trisha Rajput, postdoktor
Mathilda Rydstern, assistent

Laboratoriet för experimentell biomedicin, nya institutionstekniker

Tolga Aras
Caherina Collao
Elin Fallenbrink
Rebeca Gabriellsson
Malin Lundqvist
Linda Sanden
Olivia Wennerstrand
Johan Åkerberg

Psykologiska institutionen

Sofia Calderon, forskningsbiträde
Johan Hagborg, doktorand
David Norlin, doktorand
Herawati Nowak, biträdande forskare

Sahlgrenska akademins kansli

Monica Havström, informatör
Tanja Johansson, utbildningshandläggare
Johan Rystedt, personalhandläggare

Serviceenheten

Sadiyo Aden, lokalvårdare
Mohamad Mahamud Dauud, lokalvårdare
Halimo Alasow Maow, lokalvårdare
Golnar Solmaz, lokalvårdare

Statsvetenskapliga institutionen

Lisa Broadwell, studieadministratör
Anna Nilsson, utbildningshandläggare
Mattias Ottervik, biträdande forskare
Jabbar Talib, biträdande forskare

Sven Lovén Centrum för marina vetenskaper

Marita Agrenius, lokalvårdare
Sofia Brodén, lokalvårdare
Matilda Gustafsson, receptionist
Felix Mittermayer, informatör
Patrik Nord, kock

Övriga

Johanna Elam, assistent på Havsmiljöinstitutet
Jimmy Carlsson, tekniker på digitala tjänster
Linn Gabriellsson, assistent på International Center
Ulrika Holmgren, universitetsbibliotekarie på Biomedicinska biblioteket
Gösta Linusson, lönehandläggare på personalenhet
Maria-Helena Mudric, assistent på digitala tjänster
Andreas Nordlander, universitetslektor på institutionen för litteratur, idéhistoria
Jonas Nilsson, universitetslektor på företagsekonomiska institutionen
Björn Sjögren, datasamordnare på Svensk Nationell Datatjänst (SND)
Aron Westholm, assistent på Havsmiljöinstitutet

UTMÄRKELSER**Pedagogiska priser:**

Lärlaget Björn Andersson och Elisabeth Olin på institutionen för socialt arbete har tilldelats Samhällsvetenskapliga fakultetens pedagogiska pris. Priset får de för momentet Plats, vardagsliv, tillhörighet och mening på socionomprogrammet.

PeO Hillman, universitetsadjunkt vid institutionen för kost- och idrottsveten-

skap, är mottagare av Utbildningsvetenskapliga fakultetens pedagogiska pris. Han får priset för att han i sin undervisning om coachingens filosofiska och teoretiska grunder på ett föredömligt sätt visat hur studenterna genom konkreta övningar i sitt arbete kan tillämpa en coaching-metodik kurserna bygger på.

Sahlgrenska akademins pedagogiska pris

går till lärargruppen vid enheten för allmänmedicin, institutionen för medicin. De har arbetat för att införa kunskapsformer som bygger på humanfilosofi och samhällsvetenskap i läkarutbildningen. Lärargruppen består av: Mats Wahlqvist, Kerstin Rödström, Kerstin Leander, Marie Walther, Dominique Hange, Ulf Lindblad, Karin Asztely, Anna Westerstål, Bernhard von Below, Kristina Bengtsson-Boström, Kristian Svenberg, Maria Magnil, Maria Waller, Dorota Carlsson, Jessica Liljeblad och Tine Högberg.

KARIN RÖNNERMAN, professor vid institutionen för pedagogik och specialpedagogik, Jan Bengtsson, professor vid institutionen för didaktik och pedagogisk profession samt Peter

Erlandsson, universitetslektor vid samma institution, får Läraryrksnämndens pedagogiska pris 2013 för sitt nytänkande och framgångsrika arbete i forskningsteamet Läraryrks praktik.

ARNE BIGSTEN, professor vid institutionen för nationalekonomi med statistik, har tilldelats Lilly och Sven Thuréus pris 2013. Priset delas ut av Kungl. Vetenskaps-Societeten

i Uppsala. Han får priset för sin forskning om världsfattigdomens minskning.

KARIN GRÄVARE SILBERNAGEL

forskare vid avdelningen för ortopedi, har tilldelats The bright idea Award. Hon forskar om hur skador på hälsenan kan förebyggas och har just avslutat två år som postdoktor vid University of Delaware.

THOMAS HAMMERBERG har utsetts till hedersdoktor vid Samhällsvetenskapliga fakulteten. Han har bland annat varit FN-rådgivare för mänskliga rättigheter, generalsekreterare

för Olof Palmes internationella center och starkt pådrivande när det gäller FN:s barnkonvention.

Professorerna SUCHITRA HOLGERSSON och MICHAEL OLAUSSON har fått 200 000 kronor från Gelifonden. Medlen ska gå till stamcells forskning som ska leda till att organ kan repareras, istället för transplanteras. Tillsammans har de redan skapat nya vener. Nu hoppas de återskapa också artärer.

LISA WIKLUND, filosofie doktor i etnologi, har tilldelats Åke Wibergs postdoktorala stipendium i etnologi på 940 000 kronor. Hon ska forska om svenska internetentreprenörer, verksamma i så kallade startup-företag.

2013 års Klimat-Åskar har tilldelats institutionen för pedagogik, kommunikation och lärande för minskning av koldioxidutsläpp från tjänsteresor med 14 procent och minskad energianvändning med 9 procent jämfört med 2011. IPKL är därmed den institution vid Göteborgs universitet som minskat utsläppen mest under året.

ANSLAG

Nils Lycke, professor i mikrobiologi, har av Stiftelsen för strategisk forskning tilldelats 30 miljoner kronor för ett projekt som syftar till att utveckla nästa generations orala vacciner mot noro- och rotavirusinfektioner. Norovirus orsakar den magsjuka som ofta kallas vinterkräksjukan. Rotavirus är den viktigaste orsaken till diarré hos barn under tre år. I forskarlaget ingår även Göran Larson, Sahlgrenska akademien; Fredrik Höök, Chalmers samt Lennart Svensson, Linköpings universitet.

BO ROTHSTEIN, professor i statsvetenskap, har av Europeiska forskningsrådet beviljats ett anslag motsvarande 22 miljoner kronor. Anslaget är ett av rådets mest prestigefulla och går till

världsledande forskare för forskningsprojekt som bryter ny mark och kan betraktas som högriskprojekt. Bo Rothstein, som är den förste statsvetaren i Norden som får anslaget, ska jämföra olika demokratier och ta reda på varför de är olika bra på att leverera resultat inom exempelvis god folkhälsa, låg korruption, bra utbildning, frånvaro av våldsamma konflikter och bra ordning på statsfinanserna.

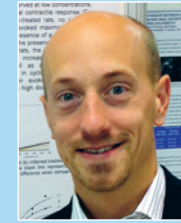

ANN-MARI SVENNERHOLM, professor i mikrobiologi och immunologi, har tilldelats 25 miljoner kronor av Stiftelsen för strategisk forskning för sitt projekt om värdpatogeninteraktioner mellan ETEC och kolerabakterien Vibrio cholerae. Dessa bakterier är viktiga orsaker till diarré sjukdom och dödsfall i många utvecklingsländer. ETEC är också den vanligaste orsaken till turistdiarré. Medsökande är Jan Holmgren, Michael Lebens och Åsa Sjöling.

PÅ GÅNG**Akademisk kvart**

De offentliga lunchföreläsningar som går under namnet "akademisk kvart" har flyttat. Ny plats är Stadsbiblioteket 300 m². Södra Hamngatan 57. Ny tid är kl. 12:30 på måndagar. Se även Facebook: Akademisk kvart, Göteborgs universitet. Inspelade program kan ses på: www.gu.se/akademisk_kwart

Vad gör du när du blir riktigt arg?

Michael Winder
Forskare på sektionen för farmakologi

- JAG BLIR SÄLLAN ARG, men om det är någon akut oförrätt som gör mig arg så kommer jag troligtvis att reagera genom att med höjd röst och spydig saklighet se till att oförrätten åtgärdas. Om det istället är något som över lång tid gjort mig arg är det mer troligt att jag med ett genomtänkt samtal eller mejl försöker förändra situationen.

Margareta Ahlqwist
Universitetslektor i odontologi

- OLIKA BEROENDE PÅ situationen. Ibland håller jag tyst (svårt) - man får välja sina krig. När jag agerar blir jag tyvärr inte så slagfärdig som jag önskar jag kunde bli. In griper ofta direkt, utan att tänka, om någon kissar i portar eller bråkar (till exempel på vagnen) - det gillar inte min man - han säger att det är farligt, men där agerar jag spontant av ilska.

Björn Magnusson
Miljösamordnare på miljöenheten

- NÄR JAG BLIR RIKTIGT arg så försöker jag stanna upp för att känna efter och förstå situationen. Vad hände? Vad kan jag göra i situationen? Jag brukar tillämpa någon meditativ aktivitet som att gå ut och gå, simma eller skriva av mig. Hjälper inte det så brukar massage släppa spänningarna i kroppen så att situationen blir lättare att hantera.

Sverker Jagers
Professor i statsvetenskap

- NÄVÄL, BLIR JAG RIKTIGT ARG så går jag bärsärk - vilket genom åren resulterat i både trasiga tangentbord, håll i väggar (och en gipsad hand).

Karmen Johansson
Universitetslektor på institutionen för pedagogik och specialpedagogik

NÄR JAG BLIR ARG brukar jag försöka få till en "silent moment". För att inte överreagera behöver jag en liten stund för mig själv.

Tydliga regler i allas intresse

Arbetsmiljöverket hotar Sahlgrenska Universitetssjukhuset med vite om inte arbetet blir mindre stressigt för ambulansförarna. Den nyheten fick Peter Andersson att spetsa örönen lite extra. Han har nämligen skrivit landets första avhandling om just stress och arbetsmiljörätt.

– Och i Sverige har än så länge inte en enda arbetsgivare dömts för att ha orsakat stressrelaterad ohälsa.

YRKESFARESLAGEN från år 1889 är Sveriges första mer moderna lag inom välfärdsområdet och handlar om arbetsgivarens skyldighet att förebygga olyckor. Sedan dess har arbetslivet förändrats kraftigt. Men inte lagstiftningen som i hög grad är densamma som för över hundra år sedan, förklarar Patrik Andersson, nybliven doktor i juridik.

– Enligt arbetsmiljölagen ska arbetsgivaren vidta alla åtgärder som behövs för att förebygga ohälsa på arbetsplatsen. Det låter ju som väldigt höga krav. Men eftersom detta är en så kallad ramlag måste den fyllas med konkreta regler. Och inom det psykosociala området finns ännu inte några sådana.

I början av 2000-talet gjorde Arbetsmiljöverket visserligen ett försök att precisera lagen. Bland annat föreslogs att arbetstagen skulle ha rätt till inflytande över det egna arbetets utförande samt rätt att få ordentlig kunskap om arbetsuppgifternas innehåll och omfång. Men eftersom arbetsgivarorganisationerna satte sig på tvären blev det inget av förslaget.

– Ändå skulle tydliga regler ligga i alla seriösa arbetsgivares intresse; bra arbetsgivare riskerar ju annars att konkurreras ut av dem som är mindre hänsynsfulla. Och att varken arbetsgivare, fack eller medarbetare vet vad de har att rätta sig efter är förstås inte särskilt bra.

ETT SKÅL TILL ATT lagstiftningen släpar efter är att det är mycket besvärligare att fastställa vad en god psykosocial miljö egentligen är än att ställa krav som förebygger olyckor eller rent kroppsliga skador.

– Inom de flesta andra arbetsmiljöområden finns det bindande föreskrifter med tydliga sanktioner för den som bryter

mot reglerna, förklarar Peter Andersson. Bland annat finns fem föreskrifter enbart om hantering av tryckkärl. Men att det trots svårigheterna borde gå att lagstifta också inom det psykosociala området visar erfarenheter från England. Där ställs årligen tusentals arbetsgivare inför rätta för att ha orsakat hälsovådlig stress.

En skillnad mellan England och Sverige är att det här är främst staten, inte den enskilde, som kan ställa arbetsgivare till ansvar för brister i arbetsmiljön. Skälet är bland annat att det här anses svårt för en sjuk person att driva rättsliga processer.

MEN DET LEDER också till att staten, som ses som den starkare parten, åläggs höga beviskrav.

– Om istället enskilda medarbetare hade kunnat stämma sin arbetsgivare hade det varit arbetsgivaren som fått förklara sig vilket förmodligen skulle leda till en och annan fällande dom.

När Peter Andersson började forska fann han till sin förvåning att det inte finns särskilt många undersökningar kring just arbetsmiljölagsstiftning. Och arbetsgivarens ansvar att förebygga stress har det överhuvudtaget inte forskats om tidigare.

– Det kan bero på att jurister ofta intresserar sig för tvister och det finns det ju som sagt inte särskilt mycket av här. Men enligt en rapport från EU-kommissionen är stress orsak till drygt hälften av all sjukskrivning på jobbet, så området borde vara intressant.

DET PETER ANDERSSON nu föreslår är att Arbetsmiljöverket återupptar arbetet med bindande föreskrifter så att också det psykosociala området får tydliga regler.

– I höst kommer jag att ha mycket under-

PETER ANDERSSON

AKTUELL: Vidta alla åtgärder som behövs – en rättsvetenskaplig studie av arbetsgivarens ansvar att förebygga stressrelaterad ohälsa och uppnå en god psykosocial arbetsmiljö, doktorsavhandling vid juridiska institutionen, Handelshögskolan.

BOR: I Krabbeliderna på Hisingen.

ÅLDER: 37 år.

FAMILJ: Hustru.

INTRESSEN: Spelar violin i stråkorkestern Camerata Gothia.

visning. Men snart vill jag påbörja något nytt forskningsprojekt. Bland annat vore det spännande att göra en jämförelse mellan arbetsmiljölagsstiftningen i olika västländer. De har nämligen ofta samma ursprung, brittiska fabrikslagar från tidigt 1800-tal, och det vore intressant att se hur de utvecklats i olika länder.

TEXT: EVA LUNDGREN
FOTO: JOHAN WINGBORG